

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Bakalářská práce

Brno 2009

Jana Rudyková

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Domáci násilí páchané na seniorech

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Vypracoval:

Jana Rudyková

Brno 2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Domácí násilí páchané na seniorech“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 13. 04. 2009

.....

Jana Rudyková

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat celé své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Jana Rudyková

OBSAH

Úvod	2
I. TEORETICKÁ ČÁST	5
1. Domácí násilí	5
1.1 Druhy domácího násilí	6
1.2 Formy násilného jednání	7
1.3 Dílčí závěr	13
2. Domácí násilí páchané na dětech	14
2.1 Pohlavní zneužívání	18
2.2 Fyzické násilí	20
2.3 Psychické násilí	23
2.4 Dílčí závěr	25
3. Domácí násilí páchané na ženách	26
3.1 Fyzické násilí	26
3.2 Psychická forma	28
3.3 Možnost pomoci	32
3.4 Dílčí závěr	36
4. Domácí násilí páchané na seniorech	38
4.1 Fyzická forma	39
4.2 Psychická forma	40
4.3 Dílčí závěr	45
II. PRAKTICKÁ ČÁST	46
5. Empirický výzkum	46
5.1 Charakteristika postupu	46
5.2 Vyhodnocení výzkumu	47
5.3 Dílčí závěr	64
Závěr	66
Resumé	69
Anotace	70
Literatura a prameny	71

Úvod

„Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.“

Schneider, H. J.
(německý kriminolog)

Každý den na nás ze všech možných stran útočí spoty, obrázky, či kauzy, které se týkají nějakého druhu násilné činnosti ve společnosti. Proto tedy není pro nás pojem násilí nějakým prázdným a neznámým heslem a většina, ne-li všichni členové společnosti, si umí pod tímto pojmem představit něco konkrétního.

Pro někoho je násilí skutečnost, že byl potrestán za nějaký prohřešek, ať už v rámci výchovné činnosti ve škole nebo v rodině. Pro jiného je násilí akt, jehož se dopouštějí ti silnější, vůči těm slabším. Existuje celá řada různých způsobů, jak uchopit a definovat problém násilí, ale přesto přese všechno zůstává neoddiskutovatelným faktem, že každý z nás ve skrytu duše doufá, že se s problémem násilí nikdy nesetká na vlastní kůži a nebude muset zakoušet strádání, které s násilím velmi úzce souvisí.

Abychom hned na úvod mohli definovat, co to vlastně násilí je, vypůjčeme si tuto definici od organizace, která s tímto problémem, jež společnost trápí, přichází do styku dnes a denně a je v tomto ohledu organizací nejfundovanější. Jedná se o OSN a především o WHO¹, jež působí v rámci tohoto organizačního kolosu. Tak tedy, dle této organizace definice násilí zní: *násilí je záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu.* (<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/530275-nasili>)

Svoji práci jsem obsahově zaměřila právě na oblast násilí, ale především toho druhu, jež je dle mého názoru očím široké veřejnosti skryto, a když už se podaří nějaký takový případ odhalit, bývá už pro samotnou oběť dost pozdě. Jedná se o domácí násilí, které je zpravidla skryto za dveřmi bytů a domů, ale které působí na psychiku oběti daleko více, než jeho obyčejná „pouliční“ forma. V tomto případě se totiž často člověk nemá kam obrátit, aby

¹ WHO – Světová zdravotnická organizace (pozn. autora)

se dovolal nějaké pomoci, a tato situace nahrává agresorovi, případně agresorům, aby ve svém konání a jednání pokračovali.

Samotnou problematiku domácího násilí pak směřuji k osobám, jež prošly už velkou část svého života a měly by si užívat spokojeného stáří. Jedná se o seniory, v podstatě o naše matky a otce, jež nás vychovali a my jim to vrátíme ne zrovna vybíravým způsobem. Někde jsem četla velmi zajímavý citát, avšak již bohužel neznám jméno autora, ale jeho poselství je nad míru jasné: „*rodiče přivedou na svět děti a ty pak přivedou rodiče do hrobu*“. Zajímavé metafora koloběhu našich životů. Ale pokračujme dál.

Je nutné v souvislosti s touto prací zmínit fakt, že domácí násilí, páchané na seniorech není pouze otázkou rodin, ale i zařízení, kde se senioři sdružují, nebo kde případně žijí. Ve své práci bych se pak chtěla následně věnovat problematice domácího násilí jako celku a v první kapitole deskriptivně popsat problém domácího násilí a uvést jeho nejnámější formy.

Svoji práci jsem navíc rozšířila i o empirický výzkum, který jsem se snažila předestřít právě seniorům, abych zjistila, co si o otázce domácího násilí myslí právě oni. V rámci své práce bych velmi ráda popsala alespoň některé z příběhů, které jsem se při psaní dozvěděla, nebo které jsem získala prostřednictvím Internetu. Ne že by se jednalo přímo o seniory, jež by mi prostřednictvím stolního počítače předávali své příběhy, ale s problematikou domácího násilí jsem oslovil i veřejnost na Internetu a z různých stran přišlo pár velmi zajímavých příběhů, které se mi snad podaří do své práce zakomponovat. K výzkumné části je třeba ještě říci, že jsem si pro vypracování samotného výzkumu stanovila pracovní hypotézy, jež jsem se právě výzkumnou prací rozhodla potvrdit, případně vyvrátit. Jedná se o následující:

1. Existuje vůbec účinné řešení problému, který nazýváme „domácím násilím“?
2. Je v řešení problému domácího násilí úspěšnější prevence, represe nebo je nutné hledat kombinaci obou zmíněných přístupů k této problematice?

Na obě tyto hypotézy se budu snažit získat odpovědi především z řad seniorů, které jsem s touto problematikou oslovila. Musím ale přiznat a v části věnované výzkumné činnosti to zdůrazním, že většina seniorů byla k mé výzkumné části skeptická a nerada nebo vůbec se mnou dělila o nějaké informace. Zřejmě pod vlivem sdělovacích prostředků, které neustále informují o různých problémových osobách, jež svým jednáním připravili nějakou babičku, či dědečka o veškeré předvánoční nebo i celoživotní úspory. Tomuto důvodu jsem přičítala

velkou nechuť seniorů hovořit s cizím člověkem, často na téma, jež sami prožili a znají jej. Proto jsem s výzkumem oslovila i širokou veřejnost právě prostřednictvím Internetu a výsledky bych tedy ráda předložila v praktické části mé bakalářské práce věnované problematice domácího násilí páchaného na seniorech. Nyní bych již podrobněji začala rozebírat kauzu domácího násilí v jednotlivých kapitolách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Domácí násilí

Pokud máme hovořit o domácím násilí, musíme si umět něco pod tímto pojmem představit. Jak již ze samotného názvu vyplývá, jedná se o násilí, které je skryto běžnému oku vnímavějších spoluobčanů a o jehož existenci se dozvíme, když náhodou potkáme někoho ze sousedství a nepříjemnou modřinou pod okem. Pak nás myšlenky jednoznačně vedou k přemýšlení, co se ani děje, ale v rámci naší „zdvořilé slušnosti“ a politiky „co tě nepálí, nehas“, to přejdeme a snažíme se dělat, jako by nic. Avšak tušíme, že něco není v pořádku, ale nevíme přesně co. Také zasahovat do sporů někoho jiného je dle nás nestandardním krokem, proto se k němu uchylujeme opravdu jen velmi zřídka.

Problém zvaný domácí násilí nebo jinak řečeno násilí v rodině je starý jako samotná rodina. Dochází k němu ve všech sociálních vrstvách bez ohledu na vzdělání, náboženství, věk, sociální nebo etnický původ. Často je agresivní muž vůči ženě, jindy rodiče k dětem, někdy se děti chovají násilně ke svým, zejména starším rodičům. Můžeme se ptát a nakonec se i ptáme, co je vlastně příčinou násilí mezi lidmi, jež se kdysi měli rádi, oplývali láskou nejen k sobě samým, ale i ke svým rodičům, dětem apod.? Musíme zcela jednoznačně připustit, že obětí domácího násilí se může stát kterýkoliv člen rodiny, k stejné tak se všichni vyskytují mezi pachateli. Nejčastějšími oběťmi domácího násilí se však stávají především ženy a děti. Především děti jsou tímto druhem násilí velmi postiženi, protože v primární sociální skupině, kterou rodina je, hledají oporu, útočiště, přístav klidu a bezpečí. Pokud dojde k propuknutí násilí v rodině, obvykle rodina a rodinné prostředí přestávají tyto funkce plnit a stávají se pro oběť nebezpečným místem. (KOUBOVÁ, VITOUŠOVÁ, Násilí v rodině, BKB, Praha, 1995, str. 2-3)

Právě druhům domácího násilí bych chtěla nyní věnovat pozornost, neboť není každá činnost automaticky překládána jako domácí násilí. V případě výchovy lze použít jako „výchovný prostředek“ drobného fyzického upozornění, že dítě provádí činnost, kterou by dělat nemělo. Na tento typ jednání by se neměli vztahovat jakékoliv souvislosti s domácím násilím. Mělo by však být především na rodičích samotných, aby dokázali s tímto druhem trestu nakládat opatrně a používali jej pouze v případě, že je situace nevyhnutelná. Pakliže jej

užívají nepřiměřeně, můžeme v této souvislosti hovořit právě o domácím násilí na dětech, jež je jedním z nejhorších druhů takového jednání.

1.1 Druhy domácího násilí

Jak jsem již pospala výše, domácí násilí je fenomén, který zůstává běžné pozornosti veřejnosti skrytý a pokud se již objeví někde na veřejnosti, je to již často ve spojitosti s nějakou trestnou kauzou, kde eskalovalo domácí násilí do takové míry, že vyvázáním se z těchto poměrů vedlo příkladně ke spáchání závažného trestného činu. Stejně tak jako násilí samotné není vyjadřováno pouze silou, ale působí i na jiné stránky integrity lidské osobnosti, tak i domácí násilí zahrnuje různé druhy, dle toho, do jaké oblasti je působení domácího násilí namířeno a co svojí přítomností postihuje. Proto můžeme druhy domácího násilí rozdělit do následujících kategorií:

- **fyzické** - jde o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví, a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života. Mezi projevy fyzického násilí patří např. bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku a jiné. Zpravidla zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin, zlomenin, zaschlé krve apod.,
- **psychické** - souvisí často s fyzickým násilím, ale může se odehrávat samostatně. Zahrnuje soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, zastrašování, snižování osobních kvalit, znevažování schopností ohrožené osoby, využívání mocenských privilegií,
- **emocionální** - je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. Zaměření na osoby se nejčastěji orientuje na nejbližší lidi z okolí ohrožené osoby (děti, rodiče, sourozenci apod.). Zahrnuje vyhrožování likvidací domácích zvířat nebo její provedení, ničení věcí patřících do osobního vlastnictví ohrožené osoby či věcí, ke kterým má vztah a představují nenahraditelnou vzpomínku, např. fotografie, dárky od rodičů, zděděné předměty jako památka na předky apod.,
- **ekonomické** - dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení apod. Vyznačuje se zákazem docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat

o peníze, kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odmítání financovat stravu, platit nájem, poskytovat ošacení, odebírání peněz, znemožnění disponovat společným účtem apod. V poslední době se rozšiřují případy, kdy si násilná osoba vzala vysoké půjčky, které nesplácela a protože smlouva o půjčce byla uzavřena za doby trvání manželství, firmy vymáhají tyto pohledávky na ohrožené osobě, zatímco násilník mění místo pobytu a není k dohledání,

➤ **sexuální** - zahrnuje znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby, sexuální napadání nebo napadání erotických částí těla, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem apod. (<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/obecne/3-druhy-domaciho-nasili.html>)

V souvislosti s touto kategorizací je důležité ještě zmínit skutečnost, že jednotlivé druhy domácího násilí se mezi sebou kombinují a lze říci, že působení jednoho druhu není izolované, ale většinou dochází ke kombinaci více druhů domácího násilí.

1.2 Formy násilného jednání

Agresor při uplatňování metod domácího násilí se taktéž uchyluje k určitým formám, jež pro svoji činnost používá a jež mu dodávají pocit síly, pocit výjimečnosti, nadřazenosti atd.

Domácí násilí zahrnuje celou škálu možností jednání agresora, jehož cílem je získat nad obětí moc a ovládat ji. Proto se občas používá termín "domácí týrání", neboť lépe vyjadřuje skutečnou šíři celého problému. Autorka citované části dokonce uvádí, že existují autoři, kteří pro toto jednání používají termín "domácí terorismus". Nefyzická forma týrání často fyzické násilí doprovází nebo bývá jeho předzvěstí, součástí postupné přípravy k útoku. (CONWAYOVÁ, Helen L., *Domácí násilí*, ALBATROS, Praha, 2007, ISBN 978-80-00-01550-7, 1. vydání, 158 stran, str. 13-16) Vzhledem k výše uvedenému stojí za to si zde, v mé bakalářské práci, připomenout a stručně charakterizovat alespoň některé možnosti jednání a chování agresora vůči oběti nebo obětem:

➤ **sociální izolace** – je vlastně absolutním uzavřením rodiny, týká se i zákazu styku s příbuznými osobami a rovněž s přáteli, zákaz telefonování, vycházení, přikazování chování, oblékání, rozhodování o tom, co je a co není vhodné. Vyčerpávající dohled nad životem,

zákaz nebo naopak určování literatury, poslouchání televize, rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoliv zájmů,

➤ **zastrašování** – použitím křiku, demonstrací síly, vyvoláváním strachu, gesty, ničením majetku, týráním oblíbených zvířat, vyhrožováním. Dále používáním výhrůžek typu opuštění rodiny, spácháním vraždy dětí nebo partnerky, vlastní sebevraždou, uzavřením partnerky do „blázince“, odnětím dětí,

➤ **vyčerpávání** – příkazování někdy až nesmyslné práce, odpírání spánku, potravin, tekutin,

➤ **citové vydírání** – permanentní nadávky, kritizování, sekýrování, vyvolávání pocitu viny za situaci, popírání faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasně poskytování laskavosti, odpírání pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobou,

➤ **ekonomické týrání** – zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o prostředky na obživu, každodenní kontrola nákupů, znemožňování přístupu k rodinným příjmům nebo naopak neposkytování finančních prostředků na chod rodiny, vystavování rodiny hladu, chladu, nedostatku oblečení nebo hygieny. Rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením, nerespektování a popírání potřeb dětí,

➤ **vydírání** – nástrojem takového jednání jsou především děti, označování oběti za špatnou matku (popř. otce), navádění dětí proti druhému rodiči, vulgární a násilné chování, pohrůžky, že v případě odchodu druhý rodič už děti neuvidí,

➤ **zneužívání „práv“ muže** – zacházení s obětí jako se služkou, nadřazené a povýšené chování, osvojení si práva o všem rozhodovat, být tím, kdo určuje role v domácnosti.

Domácí násilí má svoji vlastní dynamiku, tzv. spirálu násilí, kdy se střídají období násilí s obdobími klidu a odpuštění. Násilí nebývá afektivní, ale promyšlené, nelze však ani vyloučit situační faktory, jakými jsou např. nezaměstnanost, stres a bída. Alkohol je pak spíše katalyzátorem, nikoliv příčinou vzniku domácího násilí. (VOŇKOVÁ, Jiřina, MACHÁČKOVÁ, Radka, Domácí násilí, právní minimum pro lékaře, PROFEM, Praha, 2003, ISBN 80-239-2106-1, str. 7-11)

V rámci své práce bych chtěl vždy danou problematiku ukázat na skutečném příběhu, tak jak mi je zaslali osoby, jež se nebáli vyjádřit k problematice domácího násilí. Většinu příběhů jsem dostal od osob, které sami měly nějakou zkušenost s problematikou domácího násilí, ať už vlastní nebo ze svého okolí.

Příběh:

Toto je příběh mé kamarádky, která se mi s ním svěřila až na moje dlouhé a prosebné naléhání, neboť už nevěděla, co si dále počít. Asi před deseti lety se vdala za muže, se kterým měla dvě děti. Zpočátku se zdálo být všechno normální a všichni působili dojmem spořádané rodiny, které se všechno v životě daří. Nikdo z nás, co jsme ji znali, tehdy netušil, jak se bude příběh mé velké kamarádky dále vyvíjet.

K osobě jejího manžela bych snad mohla uvést jen to, že měl dobrou práci, vydělával spoustu peněz a byl tím pravým „živitelem“ rodiny. Ovšem postupem času se jeho firmě přestávalo dařit a on začal svalovat tento neúspěch právě na kamarádku a děti, neboť ty mu nedovolili více se realizovat v rámci podnikatelské činnosti. Začal se potom chovat dosti neurvale, kamarádku ve společnosti zesměšňoval a našel si milenku, o mnoho let mladší.

Dodnes nevím, jestli to kamarádka věděla, nebo ne. Ale spíš bych řekla, že ano. Ale ani v této oblasti mu „úspěchy“ dlouho nevydrželi. Kamarádka byla zatím v podstatě na všechno sama a na mateřské dovolené není o co stát. Postupem času se stala kamarádka na manželovi finančně závislá a on toho využíval, aby ji ještě více ponižoval. Zašlo to nakonec tak daleko, že ji začal bít. Asi bych se to nikdy nedozvěděla, kdybych se neodhodlala a s kamarádkou o tom dlouze nemluvila. Pak z ní vypadlo, že k tomu dochází už dlouho, ale ona že nechce manžela opustit, protože se dvěma dětmi a sama, by to bylo nemožné.

Nakonec jsem ji nabídl, že může zůstat v našem domě, když jsme se na tom s manželem předtím dohodli. Jenže její manžel neustále odmítal pochopit, že se s ním kamarádka rozchází a po slibech, že všechno bude zase fajn, ji nakonec ztloukl tak, že musela vyhledat lékařskou pomoc. Začal jí taky vyhrožovat tím, že jí odeberou děti a nechají mu je, protože ona nemá dostatek peněz pro jejich obživu. Když jsem kamarádce říkala, aby za jeho výhrůžky a bití na něho podala trestní oznámení, odpověděla, že se to upraví a že říkal, že už to nikdy neudělá. Ale mýlila se a tak to šlo až do doby, kdy se odstěhovala a bydlela u nás. Manželství bylo nakonec rozvedené, ale to bití zůstalo bez trestu. Kamarádka to prostě nechtěla řešit, že mu nechce škodit

Dneska už jsou od sebe několik let, jak je na tom on nevím, ale kamarádka je ráda, že to tak dopadlo. Alespoň mi to tvrdí. Ovšem myslím si, že si neustále klade otázku, jestli snad někde neudělala chybu? Říkám jí, že ne, ale nevím, zdali mi věří.

To, že jsem napsala na tuto adresu tento příběh, kamarádka neví, ale chtěla jsem alespoň trochu přispět k tomu, aby se začalo s domácím násilím více něco dělat a snad jej i více trestat. Doufám, že tento příběh mé kamarádky bude poučný pro ty, kterým tuto práci píšete.

S pozdravem Martina

Být či nebýt, zůstat nebo odejít?

Mnoho z nás se někdy ptá, jak je vlastně možné, že oběť zůstává tak často s agresorem v jedné domácnosti, že se nepokusí odejít, že se nechá raději dál ponižovat, než aby dala agresorovi jasně najevo, že jeho chování překročilo únosnou mez a že je třeba se rozejít. Proč si nechat ubližovat a snášet příkoří, když stačí říct „Sbohem“ a je to, ne? Ale ono to bohužel tak jednoduché není! Jedna z autorek, která se problematice domácího násilí věnuje, Helen L. Conwayová, se ve své knize „Domácí násilí“ zamýšlí nad otázkou, proč oběť zůstává žít společně s agresorem a jaké jsou pohnutky k tomu, že jej ani při té nejtěžší formě ponižování nechce opustit.

Pro oběť závažným důvodem k tomu, aby zůstala s agresorem pod jednou střechou, může být příkladně strach z jeho následné pomsty v případě, kdyby jej chtěla opustit. Především jde o obavu z jednání, které se bude snažit agresor vyvolat proto, aby si udržel výsostné postavení nad obětí. Zcela jednoznačně si troufám tvrdit, že se najdou oběti, které se rozhodnou partnera či partnerku opustit, ale bohužel právě obava z možných následků je většinou katapultuje zpět do „osidel“ agresora. Čím více je takových pokusů a pak následných návratů, tím horší a těžší je jakýkoliv jiný pokus o odchod z takového vztahu. Oběť si navíc stále ve své mysli přehrává výhrůžky a slovní útoky, kdy ji agresor sliboval, že pokud odejde, že si ji stejně najde a pak, že uvidí, co bude následovat. Ať už s použitím síly, nebo bez ní, že donutí oběť vrátit se a tím mu umožní další kolo ponižování, hrubých urážek, fyzického a psychického násilí apod.

Velmi častý je jev, kdy se samotná oběť domnívá, že za dobu společně prožitých let už osobnost agresora zná v podstatě dokonale a pokud bude docházet k nějaké agresi, může se oběť s takovým jednáním lépe vypořádat, především proto, že se bude nacházet v prostředí, ve kterém to ona dobře zná. V případě odchodu pak uvažuje v takových intencích, že by se nacházela ve zcela cizím prostředí a i reakce tohoto prostředí by mohla být jiná, než sama oběť očekává. Proto je lepší celou záležitost řešit v rámci rodinného prostředí, kde je všechno známé. Navíc v případě odchodu musí oběť mnohdy řešit velice specifické problémy, příkladně kde získat ubytování, možnost získání nějakých finančních prostředků na obživu sebe a svých dětí. Především tento fakt je pro potenciální odchod klíčový a oběť raději

obětuje sebe a svou integritu, než život svých dětí, jež by mohly jejím případným odchodem strádat nejvíce.

Zcela evidentně i láska k partnerovi hraje významnou úlohu při rozhodování, zdali se s partnerem rozejít a ukončit tak své trápení, nebo vydržet, zdůvodnit si jeho nebo její jednání špatnými časy, které odezní a přijdou bezpochyby ty lepší. Sama oběť přemítá, jestli agresivní jednání není pouze a jenom nějakým excesem v jinak docela harmonickém vztahu, třeba kvůli velkému pracovnímu vytížení, případně kvůli nemožnosti získat nějakou práci a jiné.

Také i nadměrná konzumace alkoholu může vést ke stavům, kdy se agresor nekontroluje a fyzicky či psychicky ničí svoji oběť. Ta se pak může domnívat, že v případě odstavení agresora od alkoholických nápojů může tato skutečnost vést k narovnání vztahu a k jeho uspořádání. Vždyť přece kromě trochy toho alkoholu se partner nebo partnerka chovají k dětem krásně, umí si s nimi pohrát, tak proč ničit vztah, když dokážu jeho nadměrné pití kontrolovat? Ovšem to bývá zpravidla velká mýlka a sama oběť se o tom nejednou a hodně rychle přesvědčí. Ale na odchod už je možná příliš pozdě!

Klasické fungování, neboli jinak řečeno klasický model rodiny dle náboženských představ. Na základě určitých ortodoxních katolických představ může oběť sama sebe přesvědčovat, že je to její úděl a že jako ochránce rodinného krbu musí snášet veškerá příkoří, která k této činnosti mohou patřit. Tedy i různé formy domácího násilí, i když oběť jim dává zcela určitě jiná, prozaičtější jména. Takovým jednáním, jež oběť provádí na základě výše uvedeného určitou sebedestrukci, se pak staví do pozice sebevražedného atentátníka, který se v rámci nějaké ideologie, názoru, nebo teze nechá raději vyhodit do vzduchu, než aby se nad problémem zamyslel a zjistit, že je to všechno vlastně nesmysl a že má právo a možnost volby. Svobodné volby rozhodnout se, zda to bude tak či onak. Stejně právo má i oběť. J. P. Sartre kdysi řekl, že člověk je odsouzen ke svobodě. Nelze nevolit, nerozhodnout se. Vždy se tak děje a i když se oběť rozhodne zůstat ve společné domácnosti s agresorem, je to vždycky po volbě a to je třeba mít vždy na paměti.

Co je pro oběť velmi těžké když uvažuje o odchodu od partnera, je případný tlak rodiny nebo někdy i církve na jednání oběti. Při církevním svatebním obřadu je velmi jasně a zřetelně vyslovena teze, že manželé musejí při sobě stát v dobrém i ve zlém. Význam této

myšlenky je pak mnohdy vykládán tak, že ani domácí násilí není okolností, pro kterou by bylo třeba institut manželství rušit. I mnohé rodiny samotné často spíše oběti domlouvají, aby to s agresorem ještě zkusily, že přeci není takový, jak jej oběť popisuje. Vždyť v jejich společnosti se chová často velmi příkladně. Tyto prosby mohou vést až k obviňování oběti z toho, že ona sama zavinila svým jednáním rozpad partnerského soužití. Nejhorší jsou ještě třeba výčitky, že oběť bere svým jednáním dětem tátu, kamaráda, přítele.

Věřím, že po takové intervenci je pro oběť jakékoliv odhodlání k nějakému činu značně problematické, ne-li vyloučené. Tyto "rodinné porady" mohou v oběti evokovat i sebeobviňující myšlenky, že původcem všeho špatného a konfliktního v soužití je právě sama oběť. Není náhodou na agresora příliš přísná? Nezakazuje mu činnosti, kterým by se chtěl ve svém volném čase věnovat a má je tak rád? To pak třeba vede k jeho agresivním stavům a náladám? Obětem, které o sobě takto smýšlejí, připadá nepatřičné, aby vztah ukončily. Mívají pocit, že by měly zůstat a změnit se, aby už násilí nevyvolávaly.

V naší společnosti je žena rovněž často hodnocena ve světle svých vztahů s muži. Žena žijící ve spokojeném manželství s hodnými dětmi je chápána jako úspěšná. Pokud se vztah však rozpadne, někteří z toho vždy budou vinit ženu, bez ohledu na pozadí situace. Žena s úspěšnou kariérou – která třeba vychovává děti sama – mnohdy není brána jako ideální žena, protože nebyla schopná udržet vztah s mužem. Oběť tomu může sama věřit a myslet si, že když svého partnera opustí, selže. Protože nechce zklamat, rozhodne se zůstat. Žena, která toto přesvědčení nesdílí, se přesto může obávat, že se na ni budou ostatní dívat skrz prsty. Tato situace je zvláště těžká, pokud se k ní takto chovají členové rodiny nebo přátelé, jak jsem již předeslala výše. Pokud žena hledá únik ze situace, ve které se cítí méněcenná a selhávající, může jí připadat, že když odejde, ocitne se ve stejné situaci, a tudíž to není řešení. (CONWAYOVÁ, Helen L., *Domácí násilí*, ALBATROS, Praha, 2007, ISBN 978-80-00-01550-7, 1. vydání, 158 stran, str. 67-69)

1.3 Dílčí závěr

Jak je vidět z předcházející stati, důvodů proč oběť zůstává se svým trýznitelem je celá řada. My, příslušníci společnosti, kteří jsme měli to štěstí, a do takové situace jsme se nikdy nedostali, bychom měli být vždy k podobným případům velmi vnímavý a nesoudit celou situaci jen zběžně a většinou se slovy jaká je oběť hloupá, že se ještě od agresora neodstěhovala. Tím bychom zcela určitě nepomohli vůbec nikomu a ničemu.

Snažme se být spíše vnímavými posluchači, alespoň v případech, kdy budeme mít možnost s těmito lidmi (tedy většinou oběťmi) hovořit a poradit jim, jak v dané věci postupovat. Ale rada bývá někdy velice složitou, jak jsme mohli vidět v příběhu, který jsem v této části čtenářům předeštl. I tam byla rada, i tam byla posluchačka. Trvalo však poměrně dlouhou dobu, než se oběť dokázala oddělit od agresora a začít nový život. Jde o činnost, která není vůbec snadnou, řekla bych, že je přímo nelehká. To, jestli se podaří oběti zvládnout svůj nový start, bude také záležet na okolí, které dokáže pomoci. Tedy alespoň doufám, že to dokáže. Věřím, že nikdo z nás by nebyl k pomoci oběti domácího násilí hluchý a slepý a že všichni dokážeme pomoci nejen, když jsme o to požádáni, ale v každém případě. Neboť především zde platí, že kdo rychleji dává, dvakrát dává!

2. Domácí násilí páchané na dětech

Asi mi dá každý za pravdu, ale už z nadpisu této kapitoly vyplývá, že asi nejhorším druhem domácího násilí je násilí na dětech. K samotnému aktu bití a trýznění, ať už fyzickému nebo psychickému, zde přistupuje další skutečnost a tou je bezmoc, neboť oproti dospělému má dítě jen velmi omezené možnosti, jak se proti násilí bránit. Navíc dítě vlastně ani nechápe, jak je možné, že se tohoto násilí na něm dopouštějí jeho vlastní rodiče, jeho nejbližší a to v prostředí, které by mu mělo vštípit základy společenského chování, jednání, být na něj přístavem klidu a pohody. Vždyť přece jednou z nejdůležitějších funkcí rodiny je potřeba ochranného prostředí, kam se může dítě, popřípadě dospívající jedinec obrátit pro radu a na druhou stranu očekává porozumění, pochopení, pomoc.

V průběhu psaní této práce se mi podařilo narazit na internetové stránky, které se věnovaly problematice domácího násilí na dětech. Ne, že by jich bylo málo, ale vzhledem k tomu, že jsem našla při četbě pramenů odkazy, rozhodla jsem se tyto stránky navštívit. Informace, které se mi podařilo získat, byly velmi zajímavé.

Pokud bychom se tedy vrátili do problematiky rodinného prostředí jako toho, kde dochází k násilnému jednání vůči dětem, tak můžeme konstatovat, že tohoto násilí se dopouštějí jak muži, tak ženy. Výzkumy však dále ukazují, že ve formách násilí, tak i v motivech používání násilí existují rodově specifické rozdíly. L. H. Bowker a jiní v práci „On the relationship between wife beating and child abuse“ dospěli k závěru, že matky týrají své děti spíše z přetažení a naproti tomu otcové se tohoto násilného jednání dopouštějí spíše z potřeby mocensky se prosazovat a kontrolovat. (<http://www.popline.org/docs/1319/142773.html>)

Jestliže se násilí používá jako strategie při řešení problémů, vyvolává to v další generaci opět násilí, i když ne vždy toho samého charakteru a často to způsobuje sociální poruchy (např. hrubost, nedůvěřivost, psychické problémy). Skutečnost, že týrané děti ve větší míře intenzity reagují verbálně a tělesně agresivně, je vědecky podložena. (SOPKOVÁ, Eva, RAJTÁKOVÁ, Iveta, ANDRUCHOVÁ, Jana, Konat' proti násiliu na det'och, ASPEKT, Košice, 1999, 1. vydání, 17 bloků, ISBN 80-967964-1-0, blok 01). O této skutečnosti hovoří ve své knize o týrání dětí i prof. MUDr. Dunovský Jiří.

Tak jako ostatně jakékoliv domácí násilí, má i násilí na dětech různou podobu, dle toho, která část integrity mladého jedince je postižena. Avšak pro doplnění uvádím, že ať už se jedná o fyzickou formu domácího násilí, či psychickou nebo se sexuálním podtextem, vždy tato činnost působí na mladého jedince (dítě, pubescent) traumatizujícím způsobem. Nelze je tedy v podstatě izolovat a tvrdit, že v případě třeba fyzického násilí jde jen o újmu na zdraví organismu. I po psychické stránce dítě velmi strádá a proto lze zcela jednoznačně konstatovat, že domácí násilí na dětech zanechává stopu na celém souboru vlastností individua.

Asi mi dá každý za pravdu, ale vždy zcela jednoznačně rozvíří hladinu veřejného mínění zpráva, že došlo k nějakému násilí na dítěti a pokud je toto násilí navíc ještě sexuální povahy, požaduje většinou široká veřejnost, aby byl pachatel takového jednání, když ne veřejně lynčován, tak alespoň odsouzen v takovém rozsahu, že v případě propuštění už nebude poznávat svět, neboť tento se za těch 1000 let podstatně změnil. To znamená, že veřejnost požaduje za spáchání takového trestného činu doživotní trest.

Snad ještě horší je okolnost sexuálního násilí, pokud se jej dopouští rodinní příslušníci na svých dcerách, či synech. Nejsou neznámy případy, že otec mnoho let sexuálně zneužíval svoji dceru, dokonce s ní zplodil několik potomků. Jako příklad takového jednání může posloužit třeba kauza rakouského občana J. Fritzla, který po mnoho let věznil svoji vlastní dceru, dalo by se říci, že ji měl pouze pro své vlastní potěšení. Že se na tento zruďný nález přišlo, bylo pouze věcí náhody, ale tehdy ještě nikdo netušil, kolik hrůzy tento případ skrýval.

Ukázka:

„V dolnorakouském městě Amstetten věznil 73letý muž déle než 20 let svou nyní 42letou dceru ve sklepní místnosti činžovního domu. Dceru zřejmě pohlavně zneužíval od jejích jedenácti let a je pravděpodobně i otcem jejích dětí. Podle dosavadních výsledků vyšetřování jich žena porodila sedm. V srpnu 1984, tedy ve svých osmnácti letech, byla otcem vylákána do sklepa, omámena a spoutána v okovech. Od té doby porodila sedm dětí, které jsou nyní ve věku od pěti do dvaceti let. Jednou se jí narodila dvojčata, ale kvůli nedostatečné péči jedno z nich zemřelo. Otec pak údajně mrtvolku spalil. Ze zbylých šesti dětí, tři chlapců a tři děvčat, prožily tři celý život ve sklepě, nikdy nebyly úředně ohlášeny a nikdy nechodily do školy. Další tři pak údajně byly vydávány za adoptované nebo přijaté do opatrování od příbuzných. Tady zatím chybějí informace o tom, zda aspoň někdy vycházely ven.

Každopádně první reakce vyjadřují nepochopení nad tím, že nikomu nebylo nic nápadné. (<http://www.novinky.cz/clanek/138634-rakusan-veznil-dceru-pres-20-let-a-pocal-s-ni-sedm-deti.html>)

Ale pro takové případy nemusíme chodit do zahraničí. I v naší zemi se můžeme setkat s takovým jednáním. Chtěla bych tedy touto cestou přiblížit ještě jeden příběh takového druhu násilí na dětech, který mi poskytl můj kamarád, jež se touto problematikou zabývá, a který mohl nahlédnout do několika soudních spisů a prostudovat tamní příběhy. Jeden z nich mne svým obsahem zaujal natolik, že jsem se rozhodla ho zveřejnit v rámci své bakalářské práce. Ještě pro doplnění chci uvést, že osudy zmíněných lidí jsou skutečné, změněny, nebo jinak upraveny byly pouze jména zainteresovaných osob. Jedná se o opravdu velmi smutné osudy lidí, jež si takovým jednáním prošly a pro něž bude po celý zbytek života noční můrou, že by se ještě něco takového mohlo opakovat, že by mohly být opět vystaveny podobnému jednání. Tento příběh na mne zapůsobil natolik, že jsem musela na chvíli práci přerušit a snažit se přijít na jiné myšlenky. Dávám jej tedy i čtenářům této práce k posouzení a k poznání, kam až může sexuální násilí na dětech zajít.

Příběh ze soudního spisu:

Osoba X. Y., se v přesně nezjištěné době od druhé poloviny roku 2003 do začátku roku 2006 v různé denní či noční době v obci Z., zejména v místě bydliště v rodinném domku a na dalších místech, zejména v kravíně a v dílně u kravína jako nevlastní otec po opakovaném surovém bití vojenským koženým páskem, který používal jako výchovný prostředek, požadoval po nezletilé dceři A. B., pod pohrůžkou zbití páskem, pohlavní styky, načež svlečené poškozené roztáhl nohy a snažil se do ní vniknout svým pohlavním údem, čemuž se poškozená bránila úměrně svému věku tím, že ho odstrkovala, brečela². Pod pohrůžkou zbití páskem se však podvolila a X. Y. na ní vykonal soulož, po které mírně krvácela. V dalším období na ní X. Y. konal soulože nepravidelně jednou až dvakrát týdně vždy jako trest za určité výchovné prohřešky doma či ve škole. Hrozil poškozené A. B. užitím pásku, přičemž jako manžel matky poškozené znal bezpečně věk poškozené a věděl, že je mladší patnácti let, neboť se podílel na její výchově. U poškozené A. B., došlo v důsledku jednání obžalovaného X. Y., k prohloubení disharmonického vývoje její diferencující osobnosti s tím, že nelze vyloučit vývoj její osobnosti do trvalé poruchy osobnosti.

² V době počátku tohoto jednání bylo poškozené A. B. 12 let. (pozn. autora).

U poškozené A. B. došlo dále k rozvoji jiné nestabilní poruchy osobnosti hraničního typu F60.31 dle MKN - 10, rozvoji jiné neorganické poruchy spánku F51.8 dle MKN – 10, a ke vzniku poruchy přizpůsobení na situaci F43.2 dle MKN - 10. Uvedené poruchy představují středně těžké poškození zdraví, které trvalo od počátku jednání osoby X. Y. vůči poškozené, trvá stále a perspektivně bude trvat dále.

Dále osoba X. Y. od počátku roku 2006 do počátku následujícího roku 2007, po opakovaném surovém bití vojenským koženým páskem, který používal jako výchovný prostředek, opakovaně konal pohlavní styky na dceři A. B., jako trest za určité výchovné prohřešky doma či ve škole. Jednak s poškozenou konal soulože, dále jí svůj ztopořený pohlavní úd strkal do pusy, v jiném případě poté, co mu poškozená A. B. sála pohlavní úd, na ni opětovně vykonal soulož. Dále jí jako trest dával na výběr zda "pusa" nebo " zadek" a v závislosti na volbě poškozené A. B., která přesně nevěděla, o co půjde, na ní konal orální nebo anální styky, když před poškozenou třel svůj pohlavní úd a poté jej vsunul poškozené do úst, kam vystříknul sperma a nutil poškozenou, aby sperma spolkla. V jiných případech natřel poškozené konečník mastí a pak jí následně zaváděl prsty do konečníku. Následně uchopil nohy poškozené, dal si je na ramena a vykonal na ní anální soulož, při které poškozená brečela bolestí a měla několik dní problémy se stolicí. Po provedení některých pohlavních styků pak následně X. Y. nutil poškozenou A. B. aby si lehla do vany, kde ji natáčel svým mobilním telefonem. Od druhé poloviny roku 2006 konal soulož s poškozenou A. B. obden nebo dokonce denně, opakovaně vyvrcholil do pochvy poškozené, která následkem toho otěhotněla a následně se podrobila umělému přerušení těhotenství.³ Obžalovaný X. Y. přitom musel bezpečně vědět, že osoba poškozené A. B. je mladší osmnácti let, neboť se podílel na její výchově.

V přesně nezjištěné době od první poloviny roku 2005 do roku 2007 v různé denní a zejména noční době docházel X. Y. do pokoje spící dcery C. D. jeho manželky, lehl si k ní do postele, osahával C. D. na prsou a poté na ni nalehl svým tělem, roztáhl poškozené sevřené nohy a vykonal na ní soulož.⁴ Poškozená se jeho jednání sice bránila, snažila se dostat tělem z postele, ale obžalovaný X. Y. ji zatáhl zpět a následně na ní vykonal soulož. Tohoto jednání se pak následně dopouštěl nepravdělně, zejména v nočních hodinách 2x – 3x týdně. U poškozené díky jednání obžalovaného došlo k rozvoji jiné neorganické poruchy spánku F51.8 dle MKN – 10 a disharmonickému vývoji osobnosti.

³ Dle provedené expertízy z oboru genetika bylo zjištěno, že otcem plodu dítěte byl na 99,99 % obžalovaný X. Y. (pozn. autora).

⁴ C. D. – jednalo se o dceru manželky z jejího prvního manželství, kterou X. Y. vyženil. V té době jí bylo 20 let (pozn. autora).

2.1 Pohlavní zneužívání

Z etického hlediska je zneužitím jakékoliv sexuální kontakt (nemusí jít o dokonanou soulož), který provádí osoba, využívající svého dominantního postavení i ve vztahu k dospělému člověku. Například nadřízený, zaměstnavatel, rodič, učitel, vychovatel apod. Zákony ve většině zemí chrání v tomto případě převážně jen děti a mladistvé. I zde je ovšem někdy problematické dokázat, na čí straně byla původní iniciativa. Pokud jde o nezletilé nebo jinak výrazně závislé, předpokládá zákon takřkajíc a priori, že aktérem je starší respektive úředně dominantní osoba.

Někdy může být opak pravdou a může jít o zneužití dospělého, využití jeho sexuální nouze k aktu pomsty, kterým je trestní oznámení. To může být použito i v případě, že k žádnému sexuálnímu činu nedošlo jako taktická obrana "slabého" vůči silnému, který má ze zákona také slabé místo. Vzácné v tomto případě nejsou obžaloby učitelů, produkované špatnými žáky (častěji žákyněmi) jako akt pomsty vůči učiteli, který po nich žádá vyšší pracovní výkon. (CAPPONI, Věra, HAJNOVÁ, Růžena, NOVÁK, Tomáš, *Sexuologický slovník*, GRADA, Praha, 1994, ISBN 80-7169-115-1, 1. vydání, 149 stran, str. 139)

Pokud bychom se měli zabývat pachateli pohlavního zneužívání, tak těmi se stávají jak osoby cizí, bez jakéhokoliv vztahu k oběti, tak i osoby, jimž bylo dítě svěřeno do výchovy (příbuzný, přítel, odborný poradce, učitel, vychovatel apod.) a nezřídka také sami rodiče. Označení "rodiče" není tak úplně přesné. I když ze strany Policie České republiky nebyl prováděn odborný výzkum orientovaný na procentuální složení pachatelů, z dostupných informací a hlášení je zřejmé, že se ženy pachatelky pohlavního zneužívání vyskytují velmi zřídka. Převážně je pachatelem muž, a to buď jako přímý rodič, nebo otčím či druh matky dětí.

Samozřejmě sem patří i další kategorie osob majících k rodičům velice blízko, jako jsou strýc, dědeček či další příbuzný. Máme-li se zamyslet na otázce nebezpečnosti takového jednání, tak ta spočívá především v tom, že tato kategorie pachatelů se zpronevěřila své odpovědnosti a zneužila své autority a moci k uspokojování sexuálních tužeb, často i po delší období. Právě u této kategorie pachatelů je charakteristické, že nejde pouze o jednorázový akt.

Tyto osoby tak vlastně po delší období zneužívaly důvěry svých dětí, často přes jejich odpor, kdy jim donucením nebo jinou formou vydírání nedaly žádnou šanci se bránit. K tomuto je třeba přičíst i zastrašování dítěte (umístěním do dětského domova, odloučením, fyzickým trestem) za vyzrazení sexuálního zneužívání.

Ojedinelý také není stav, kdy matka ví, že její dítě je sexuálně zneužíváno, a svému manželovi, druhovi či jiným osobám to trpí, nebo i schvaluje. Motivace k takovému jednání vychází převážně z obavy, aby tyto osoby, s nimiž také udržuje sexuální styk a na nichž je mnohdy i materiálně závislá, pro sebe neztratila. Případy, které jsou a byly vyšetřovány policií, tak vyvracejí jeden z chybných názorů, podle něhož souložení s dětmi či jejich pohlavní zneužívání je vlastní pouze primitivním společnostem a kulturám či vrstvám s nízkou sociálně společenskou úrovní. (WEISS, Petr a kolektiv, *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, GRADA, Praha, 2000, ISBN 80-7169-795-8, 1. vydání, 212 stran, str. 28-30)

Ve své knize "Sexuální násilí na dětech" autorky Evy Vaníčkové se píše, že významným rizikovým faktorem pro vznik pohlavního zneužívání je rozpad původní rodiny dítěte. To znamená, že dítě žije pouze s jedním z rodičů, častěji však s matkou. Právě pro dívky se zvyšuje riziko pohlavního zneužívání, neboť osamělá žena více hledá případného partnera, a pokud jej najde, nechce o něho přijít. Vazba osamělé matky s dítětem na nového přítele je mnohdy velmi silná a může přerůst až v opomíjení tak závažného jednání, jakým pohlavní zneužívání bezesporu je.

V ochraně dítěte matky úplně selhávají a v zájmu zachování rodiny raději dítě obětují. V případě odhalení případného sexuálního zneužívání se jejich hněv pak obrací proti samotné oběti. Pakliže dochází k pohlavnímu zneužívání dítěte ze strany vlastních rodičů, hovoříme o incestní rodině.⁵ Pro takovou rodinu je typické, že otcové v těchto rodinách zpravidla udržují své výsostné postavení z pozice síly. Taktéž velmi charakteristický jev v incestních rodinách je zmatení rolí, které je navíc posilováno vyklizením partnerské role v podání matky

⁵ **Incest** - [sexuální aktivita](#) mezi blízkými [příbuznými](#). Ve většině národů [západní civilizace](#) a jimi kolonizovanými národy je poměr mezi blízkými pokrevními příbuznými [zločinem](#), i když i zde se definice blízkosti mění. V některých, jako například v Česku, jde o závažný žalovatelný [trestný čin](#), v jiných je to jen přečin s mnohem méně vážnými důsledky. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Incest>).

ve prospěch dcery. Co se týče práva na soukromí, tak v těchto rodinách není toto právo respektováno a jsou zcela nejasně vymezeny hranice mezi soukromým a společným. Jestliže jsme hovořili o pohlavním zneužívání ze strany rodičů, je třeba taktéž zmínit, že tohoto jednání se mohou dopouštět i osoby v rámci širšího rodinného prostředí, jako jsou například strýcové, dědečkové, bratraci apod. (VANÍČKOVÁ, Eva, PROVAZNÍK, Kamil, HAJDMOUSSOVÁ, Zuzana, SPILKOVÁ, Jana, *Sexuální násilí na dětech*, PORTÁL, Praha, 1999, ISBN 80-7178-286-6, 1. vydání, 118 stran, str. 45-48)

2.2 Fyzické násilí

Třebaže fyzické týrání zanechává na dětech většinou hodně zřetelné stopy, v mnoha případech nedojde k identifikování zranění jako následku možného týrání v rámci příkladně domácího násilí. Pokud bychom se blíže zaobírali druhy zranění u dětí, tak asi nejčastějším druhem zranění u malých dětí do dvou let jsou krvácivá zranění a různé druhy odřenin, krvavé podlitiny v různých stádiích, zlomeniny kostí, mnohonásobné zlomeniny žeber, vnitřní krvácení, které je způsobeno údery nebo prudkým třesením, nitrolební krvácení a pohmožděniny mozku. Fyzické násilí páchané na malých dětech často zasahuje celé tělo, protože je rodiče například hází na podlahu nebo o domovní stěnu apod.

U starších dětí pak často dochází k otevřeným zlomeninám a tržným ranám, vytrhávání vlasů, modřinám, stopám po spoutání, popáleninám a opařeninám. Podle formy zranění může být možné v některých případech zjistit použití předmětů, kterými bylo dítě bito. (SOPKOVÁ, Eva, RAJTÁKOVÁ, Iveta, ANDRUCHOVÁ, Jana, *Konať proti násilíu na deťoch*, ASPEKT, Košice, 1999, 1. vydání, 17 bloků, ISBN 80-967964-1-0, blok 03)

Protože zde neustále hovoříme o nějaké činnosti, aktivitě, která je s fyzickou formou domácího násilí spjata, je důležité samo fyzické domácí násilí rozdělit na dvě základní kategorie:

- aktivní – do této části patří právě již zmiňované fyzické trestání, facky, bití, kopání, škrcení apod.
- pasivní – nedostatek jídla, péče, ošacení, zanedbávání hygieny atd.

Určitě by se při řešení případů fyzického týrání dětí našli rodiče, jež by uváděli, že nejde vůbec o nějakou tyranii z jejich strany, ale dítě potřebuje disciplínu, řád a pořádek. Proto rodiče používají tělesných trestů, aby dítěti připomněli, do jaké patří skupiny a že vůči rodičům je pouze v podřazeném postavení. Ovšem ne vždy je vhodné užít tělesného trestu k prosazení výchovných cílů, ale na druhou stranu bych tuto metodu zase úplně nezavrhoval. Prof. Matějček ve své knize „Po dobrém nebo po zlém“ hovoří na téma odměny a tresty aplikované na dětech a právě jeho hodnocení situací by mohlo být určitým doporučením pro rodiče, jak jednat se svými dětmi, aniž by docházelo k používání zcela neadekvátních trestů. Pro názornost jsem vybral pár doporučení z této knihy:

➤ Výchovné prostředky, tresty a odměny, by měly být dítěti vždycky srozumitelné. Týká se to především trestu. Dítě nesmí být trestáno za nějakou tajemnou vinu, kterou nemůže pochopit, ale má si být vždy vědomo svého přestupku. Trest za neznámou vinu, zvláště přichází-li z rukou milované osoby, je uvádí ve zmatek a napětí. Je to něco podobného, jako bychom je trestali z rozmaru nebo ze špatné nálady. To by byl jistě hrubý výchovný přestupek. Když už necháme stranou všelijaké to "výchovné" strašení (jako "vezme si tě čert, kominík, zlý dědek") zbývá tu ještě dost příležitostí pro nepříjemné zásahy do výchovy. Kolikrát dobré tetičky při návštěvě v žertu prohodily: "a neprodali byste mi to dítě, když tak zlobí?". Kolikrát jsme též podobné výroky slyšeli od svých sousedů, či spolucestujících ve vlaku. Dítě se vždy ujistí, že je nedáme. Ale pak se jednoho dne stane, že je přeci jen předáme do rukou sestry v bílém oblečení třeba v ozdravovně, loučíme se a zavíráme dveře. Stará, mnohokrát provokovaná a zase zažehnaná úzkost tu najednou ožívá a dítě ztropí scénu, nad kterou srdce usedá.

➤ V odměnách ani trestech se nemá přehánět! Jestliže začneme s příliš silnými odměnami nebo příliš silnými tresty, nemáme možnost je dále stupňovat a prohřešujeme se proti zásadě uvedené v předchozím bodě. Těžko můžeme odměnit dítě, které už má všechno a po ničem netouží. Stejně tak nás asi poděsí jistě už samotná představa, čím asi by se měly stupňovat tělesné tresty, když se jich začalo užívat v krajních dávkách.

➤ Výchovné odměny a tresty by měly být přiměřené osobnosti dítěte a jeho věku. Poněvadž osobnost dítěte za normálních okolností vyspívá s přibývajícím věkem, stává se věk dítěte ve výchově nad jiné významným činitelem. Malé dítě můžeme odměnit již zmiňovaným bonbonem za to, že se statečně chovalo před lékařem, avšak pro školní dítě by taková odměna nebyla už zvlášť povzbuzující. To se bude cítit daleko více povzbuzeno

naším uznáním, které nemusíme projevovat nějakými dary, ba třeba ani ne mnoha slovy. Obecně platí zásada, že s postupujícím věkem dítěte ztrácí na účinnosti ty výchovné prostředky, které jsou vázány na nějaké tělesné pocity, ať už příjemné nebo nepříjemné. Zato nabývají na významu ty, které jsou více duševní povahy – ocenění, pochvala, projev uspokojení jako odměna; výčitka, domluva pokárání, projev nespokojenosti jako trest. (MATĚJČEK, Zdeněk, *Po dobrém nebo po zlém*, PORTÁL, Praha, 1994, ISBN 80-85282-00-3, 4. vydání, 109 stran, str. 64-73)

Vyslovování odměn a trestů by mělo být prováděno bez emocí všech zúčastněných stran, tedy až po jistém odstupu. Taktéž se osvědčuje i vzájemná konzultace o možnostech odměny nebo trestu mezi rodiči a potomky, aby jejich jednání nebylo kontraproduktivní. Rodiče tak mohou získat lepší přehled o hodnotové orientaci vlastních dětí. Pokud samo dítě přijme trest ze své chování, není to pak pouze holé přiznání viny z jeho strany, ale i určitý vstřícný krok k nápravě daného stavu. Pod termínem odměny a trest si také nelze představovat pouze nějaký hmatatelný základ, ale i sama pochvala a respektování názoru potomka může být dostatečnou odměnou za projevenou činnost. Vztahy mezi rodiči a dětmi bychom tedy mohli často přirovnávat k šachovým partiím, kdy nad úvahou o nabízených možnostech řešení by se nemusel stydět přemýšlet ani kdejaký šachový velmistr. (FRANK, Petr, *Malí velcí tyrani*, DIALOG, Liberec, 1996, 1. vydání, 142 stran, str. 128-130)

„Škoda rány, která padne vedle“. Tak tímto národním příslovím zdůvodňuje většina dospělých neúměrné a časté trestání dětí. Výzkum prokázal, že pouhá 4% našich dětí nebyla nikdy fyzicky trestána. Každé čtvrté dítě je naopak trestáno často a to alespoň jednou týdně – výpraskem, kopáním, bitím. V každé dvanácté rodině jsou tresty na hranici únosného rizika, které hraničí s týráním. Výchovná role těchto trestů je zpochybněna zjištěním, že více než 60% dětí hodnotí svůj trest jako spravedlivý. Nespravedlnost potrestání bývá příčinou smutku, zlosti, křivdy nebo lhovosti. Kdo je v dětství vystaven takovému násilí, v pozdějších letech sám násilí produkuje! Z rodiče na dítě se tak předává vzor jednání a řešení konfliktních situací. (KOUBOVÁ, VITOUŠOVÁ, *Násilí v rodině*, BKB, Praha, 1995, str. 5)

2.3 Psychické násilí

Používá-li se v rámci domácího násilí psychická forma této činnosti, hovoříme o psychickém nebo také jinak citovém vydírání či násilí. Při psychickém násilí jsou děti a vlastně i dospívající opakovaně vystavováni násilí anebo jiné formě duševního nátlaku. Tento nátlak může mít formu různých vyjádření, konání, postojů dospělých, které vyvolávají v dětech pocity odmítání, pokory anebo bezcennosti a které jim nahánějí strach nebo je ohrožují.

O psychickém násilí můžeme hovořit i tehdy, jestliže se jeden z rodičů v důsledku rozvodového řízení nebo během partnerského konfliktu, uchýlí ke zneužívání dítěte v důsledku prosazování svých vlastních zájmů. Rovněž velmi krutá a škodlivá je izolace a zamykání dětí, jako i různé druhy zákazu kontaktu s okolím. Ovšem takto nemůžeme uvažovat v případě vymezení hranic dítěti, které je ve výchově potřebné. Jde o hranice toho, kam až dítě může ve svých požadavcích zajít apod. Na každý zákaz znamená, že jde automaticky o domácí násilí. O násilí na dětech nebo mládeži hovoříme v takovém případě, že se tyto zákazy používají jako mocenské prostředky, svévolně a bez toho, že by se dětem nějakým způsobem odůvodnili, proč zrovna to či ono je zakázané.

Používání psychické formy domácího násilí nahrnuje i výhrůžky, odpírání milostných vztahů a časté nadávky, jako i zahanbování, zesměšňování, znevažování dítěte před ostatními jedinci. Psychická forma domácího násilí je součástí všech forem týrání, a proto je to nejčastější forma násilí na dětech a mládeži. Chceme-li umět rozpoznat symptomy, které můžeme pozorovat u dětí, jež jsou vystaveny psychické formě domácího násilí, měli bychom si zde ujasnit, o jaké symptomy se jedná a jak se mohou nejčastěji na dětech projevovat. Následující způsoby chování dětí a mládeže mohou být ukázkou toho, že je vůči mladému člověku používána některá z forem psychického násilí.

- mimořádná ustrašenost a lekavost,
- u jedince se také velmi často projevuje nápadná ostražitost a poplachová pohotovost,
- dalším znakem je kupříkladu provokující chování mladého jedince, nebo jeho nadměrná poslušnost vůči příkazům a nařízením dospělých osob,

- velmi odmítavé chování, nebo na druhou stranu třeba okamžité upnutí se a hledání pomoci u jiného jedince,
- apatické a depresivní chování,
- poruchy spánku a příjmu potravin – bulimie, anorexie apod.
- poruchy řeči,
- sebepoškozující jednání (vytrhávání si vlasů, škrábance a řezné rány na pokožce rukou nebo nohou, pálení kůže),
- pokusy o sebevraždu,
- užívání drog. (SOPKOVÁ, Eva, RAJTÁKOVÁ, Iveta, ANDRUCHOVÁ, Jana, Konat' proti násiliu na deťoch, ASPEKT, Košice, 1999, 1. vydání, 17 bloků, ISBN 80-967964-1-0, blok 03)

2.4 Dílčí závěr

Tématem této kapitoly bylo domácí násilí, jehož se dospělí dopouštějí na dětech a mládeži. Především pak na těch, jež mají vychovávat, na svých vlastních dětech. Slovo vlastních bych chtěla na tomto místě ještě více zdůraznit a podtrhnout, neboť samo dítě očekává od rodičů, že mu budou oporou, že jej budou chránit a nikdy nedopustí, aby se mu něco stalo. Opak je ale bohužel pravdou a z předchozích statí je patrné, že domácí násilí páchané na dětech není žádným neobvyklým skutkem, se kterým bychom se setkali pouze několikrát za život. A to pouze na televizní obrazovce, nebo jako krátkou zprávou v denním tisku.

Tento druh násilí se dá ještě rozdělit na dva základní poddruhy a to na fyzické a psychické domácí násilí. Už z názvu je patrné, na jakou část integrity dítěte se bude dané násilí zaměřovat. Já osobně mohu říci, že jsem se v rámci výchovné činnosti mých rodičů nikdy nesetkala s tím, že bych byla nějak fyzicky nebo psychicky týrána. Ačkoli na druhou stranu mohu uvést, že pokud bych snad mohla něco nazvat domácím násilím, zcela jistě by to byla jeho psychická forma, která je dle mého názoru daleko efektivnější, nežli forma fyzická. Navíc na fyzické násilí si může jedinec do určité míry zvyknout, kdežto u psychické formy domácího násilí nikdy nelze dopředu vědět, jak se bude spirála této činnosti roztáčet, jakých se dotkne témat a jak moc bude útočit na psychiku mladého člověka.

Můžeme zcela jistě říci, že domácí násilí páchané na dětech, a vlastně jakékoliv násilí, je špatné a člověk by se nikdy neměl uchýlovat k takovým formám jednání a konání. Vždyť přece naše děti jsou naším vlastním obrazem a nechceme, aby z nich vyrostli tyraní, jež budou své okolí terorizovat často nesmyslnými požadavky. Vzhledem k tomu, že děti přebírají vzory chování od svých rodičů, nemusí být ani sami vystaveni působení domácího násilí. Stačí, když jej uvidí v rámci rodiny, ať už na starších sourozencích, rodičích, nebo například na babičkách a dědečcích. Neměli bychom být nikdy laxní a přezíraví k těmto problémům a měli bychom umět řešit konfliktní situace jinak, než za použití násilné formy. Svoji následující kapitolu bych proto rád věnoval další skupině, jež je domácím násilím postižena stejně jako je tomu u dětí a mládeže, ale na rozdíl od nich mohou využít celou řadu prostředků, jak se agresorovi bránit. Ale nepředbíhejme!

3. Domácí násilí páchané na ženách

Již jsem poznamenala, že domácí násilí, ať už páchané na komkoliv, je velice závažnou formou jednání. Stejně tak jako je tomu u dětí, na nichž je násilí pácháno, tak další závažnou formou domácího násilí je násilí páchané na ženách. „Ženu ani květinou neuhodíš“, říká jedno rčení. Ale uhodit se žena dá, ovšem tento čin by měl zůstat pro ostatní pouze barbarským vyjádřením omezenosti toho, kdo takové jednání vůči ženě použil. Vždyť jsou to přece ženy, kdo kromě funkce strážkyň rodinného krbu, dávají smyslu našemu bytí zde a to tím, že jsou schopny porodit naše děti, do kterých mi potom vpisujeme to, co chceme, aby si podrželi pak následně pro ty své děti, které jednou budou vychovávat. I v rámci této kapitoly bych ráda rozdělila toto konání na to, jež se dotýká fyzické stránky a na to, jež je formou psychického domácího násilí, užívaného proti ženám.

I v rámci této kapitoly bych chtěla přiblížit příběhy žen, které se s problematikou domácího násilí setkali na vlastní kůži, a které se mi podařilo shromáždit při sepsování této práce.

V souvislosti s domácím násilím vůči ženám se můžeme setkat i s určitým bagatelizováním takové činnosti a schovávání za jakousi „výměnu názorů“. Je zcela zřejmé, že žádné dvě osoby nebudou mít na jeden problém stejný názor, avšak prosazování svého názoru silou není tou nejvhodnější alternativou. Navíc s člověkem, se kterým jsme se rozhodli strávit značnou část života a kde jsme se zpočátku domnívali, že naše názory jsou si tak moc podobné, že jsme je často považovali za identické. Jít životem s někým není vůbec jednoduché, ale během této cesty by nemělo docházet k nějakým excesům, jako je kupříkladu domácí násilí. Nyní již k jednotlivým formám násilí na ženách, na stvořeních o nichž si většina mužů myslí, že jejich místo je pouze u plotny a nemají tedy nárok vyjadřovat se k situacím, jež rodina zažívá. Ještě dodávám, že se jedná o zcela mylné pojetí genderové role ženy na počátku 21. století.

3.1 Fyzické násilí

Stejně tak jako u domácího násilí páchaného na dětech, i násilí na ženách může mít některý z prvků fyzického násilí, tak jak jsem ho již popsala výše. Ať už jde o jakýkoliv druh

domáciho násilí, je třeba zdůraznit, že zásadní chyba, ke které dochází ve vztahu mezi dvěma dospělými lidmi, je špatná, nebo vůbec žádná komunikace a žádná snaha po řešení problému, aniž by bylo třeba „zvyšovat hlas“. Proces domáciho násilí by se dalo říci, že probíhá v určitém cyklu, kdy každá fáze má typické znaky a postupně v rámci tohoto cyklu dochází ke kumulaci neřešených problémů.

Nenápadně se hromadí rozdílně vznikající konflikty, jejichž počet a intenzita rostou. V zásadě platí, že pokud nejsou takové konflikty řešeny v otevřeném rozhovoru, narůstá napětí ve vzájemných vztazích, které následně může přerůst ve fyzické násilí. To je zpravidla dále následováno výčitkami svědomí, pod jejichž tlakem se násilník omluví, projevuje lítost, chová se mile a stará se o rodinu.

Oběť jeho návrh na odpuštění akceptuje a přijímá, zpočátku více rozumem než citem, a snaží se zachovat rodinné vztahy. V rámci udobřování oběť mnohdy podlehne nereálným očekáváním, která se někdy podobají téměř vysněným pohádkám o harmonickém soužití a o další následné cestě, ne které je vykreslena budoucnost v těch nejružovějších barvách. Po této fázi však může přijít další konflikt a celý cyklus začíná znovu. Pokud někdo z členů rodiny nevyhledá pomoc odborníka nebo moudrou autoritu v širším kruhu rodinném, roztáčí se kruh násilí stále rychleji a časem se některé jeho fáze zmenšují (usmíření, odpuštění) a jiné naopak zvětšují (napětí, násilí). Oběť postupně shledává, že nemá úniku a svoji roli oběti v tomto dramatu přijme. (KOUBOVÁ, VITOUŠOVÁ, Násilí v rodině, BKB, Praha, 1995, str. 8-9)

Příběh:

Ještě teď si vybavuji jeho poslední slova: “Ty hnusná děvko!!!“ potom jsem jenom ucítila velkou bolest.... Chytil mne za krk a prudce hlavou hodil proti zdi....svalila jsem se na zem a cítila ukrutnou bolest na čele....využil toho, že jsem se nemohla zvednout a utekl do připraveného taxíku. Celá tahle situace byla jen následkem hádky o to, jestli pojedou pokračovat s kamarády do města, do hospody, nebo už půjde domů. Byli tři hodiny ráno. Celý večer proseděl v hospodě, a jelikož kluci šli ještě „pařit“, šel s nimi....pokaždé, když se napil hodně i nadával a nakonec to skončilo fackami. Po třech letech vztahu to byly pády ze schodů nebo bušení hlavou o stůl a vším, co mu přišlo pod ruku.

Také to nakonec mělo vždycky stejný konec. Druhý den se probudil a na nic z toho, co večer probíhalo si nepamatoval. Viděla jsem v jeho temných očích velkou lítost. Omlouval

se, brečel a sliboval, že už se to nikdy nebude opakovat. Vykašle se na kluky a do hospody už nevkročí, a pokud ano – rozhodně nebude pít. Prý mě nadevše miluje, nedokáže si beze mě představit svůj život a potřebuje mě!!! Jenže nakonec všechna tato omluvná gesta končila stejně...o pár dní později se sebral a šel zase s kamarády. K životu je asi potřeboval více než mě.

Nejhorší byly večery, kdy mě celá banda vzbudila a do telefonu mi jeden přes druhého řvali, jaká jsem děvka a ať táhnu do „hajzlu“. Vypínala jsem si mobilní telefon, brečela po nocích, zachumlaná v posteli a bez výrazu hypnotizovala jedno místo a nad ničím nepřemýšlela...vždy se mi podařilo usnout vyčerpáním...tekla jedna slza za druhou a napadaly mě hrůzné představy. Bála jsem se o něj, ale zároveň jsem věděla, že jakmile přijde domů, strach mám mít spíše o sebe...

Okolí mě pořád přemlouvalo a přesvědčovalo, že tenhle vzat nemá smysl. Nechtěla jsem tomu věřit a pořád dokola si opakovala, že naše láska je velká a že to společně překonáme. Jenže na tohle musí být dva...dva co chtějí...u nás jsem to byla jen já...myslela jsem si, že budu spasitelkou, že mě bude milovat víc než chlast a společně to zvládneme.

Měla jsem na očích černou pásku a nebyla jsem schopná ji strhnout z očí a podívat se realitě do očí. A jaké je to dnes? Jestli někdo čeká happy-end asi se ho nedočká. Vrátila jsem se z nemocnice, pohmožděniny mám po celém těle a zlomenou klíční kost. Brýle jsem sice sundala a chtěla odejít, jenže můj stín mne nepřestal pronásledovat. Když zjistil, že odcházím a myslím to opravdu vážně, pořádně mne zbil. Jak to všechno dopadne? Už asi nikdy nebudu jako normální člověk a pouštět se do vztahů. K mužům mám neskutečný odstup a bojím se, že se to někdy přihodí znovu. Nikdy totiž člověk neví, jaký je ten druhý doopravdy a co v sobě skrývá. (<http://soukromepasti.nova.cz/clanek/pribehy/mila.html>)

3.2 Psychická forma

Během našeho života se nám mnohdy stane, že si způsobilme nějaký úraz, nějaké zranění. Většina z nich se postupem času zahojí a nezůstanou po nich nic než malé šmouhy, které nám je budou připomínat. Ovšem některá zranění, která sami sobě nebo druhým způsobilme se jen tak nezahojí a ve většině případů se stává, že se nezahojí vůbec. Nejsou z těch, nad nimiž bychom měli moc a mohli se s nimi dostatečně dobře vyrovnat. Ano, hovořím o zraněních duše. O zraněních, jež se třeba nepodaří zahojit nikdy a navždy zůstanou v nás jako pomníky činům, jež na nás druzí vykonali a s nimiž jsme se nedovedli smířit. Právě do této kategorie

patří domácí násilí a především jeho psychická forma, která zasahuje právě lidskou duši a to těmi nejpodlejšími činy.

Touto částí bych chtěla přiblížit psychickou formu domácího násilí a popsat alespoň několik druhů jednání, jež můžeme právem zařadit do této kategorie. Jednou z takových psychických forem domácího násilí je ponižování oběti. Může se jednat o činnost, kterou lze vykovávat v úzkém kruhu rodinném, avšak klidně k ponižování agresor sáhne i ve společnosti, kde mu činí potěšení, že může svoji oběť takovýmto způsobem urážet. Právě ponižování oběti dává často agresorovi pocit, že má nad obětí absolutní moc, poněvadž ve většině případů se sama oběť takovému jednání ze strany agresora podřizuje a přijímá je za své. K důvodům, proč tak činí, můžeme připočítat například strach z osoby agresora, nebo také strach před zostuzením ze strany okolí.

Další z psychických forem domácího násilí, kterému je oběť mnohdy vystavena je nadávání oběti. V tomto případě můžeme hovořit o verbální, brachiální agresi. Tato činnost je především spojena s nějakým jednáním, jemuž se oběť dostatečně nevěnovala, a tudíž jej řádně neprovedla. Tato forma agrese bývá velmi efektivní, neboť přesvědčuje samu oběť o vlastní neschopnosti cokoliv správně udělat a dochází tak ke snižování sebevědomí oběti, která již napříště nebude věřit tomu, že je schopna nějakou práci kvalitně odvést. Tato činnost se pak začne promítat i do ostatních odvětví činnosti oběti (práce, koníčky) a následně bude oběť nucena opustit své zájmy. Přesvědčí sebe sama, že je zcela ztotožnila neschopná cokoliv správně provést.

K tomuto psychickému teroru ze strany agresora se dá navíc přičíst i snižování osobních kvalit oběti na veřejnosti. Důležité je si uvědomit, že sama oběť se ve společnosti nějakým způsobem projevuje a pokud je v tomto svém projevu zesměšňována, od společnosti se odvrací a své postoje veřejně neprezentuje. Navíc přijímá názor ze svého okolí pouze zprostředkovaně ze strany jedné osoby, většinou samotného agresora. Proto uvěří svému bezvýznamnému postavení v rámci fungování společnosti a přijme agresorův názor za svůj.

Během studia celé problematiky týkající se domácího násilí jsem narazila i na poměrně zajímavou teorii M.E.R. Seligmana⁶. Jde o "teorii naučené bezmoci". Říká se v ní, že pokud

⁶ **Naučená bezmocnost** ([anglicky](#) *learned helplessness*) je pojem, který vytvořil student [Pensylvánské](#) univerzity [Martin E. P. Seligman](#) roku [1975](#), na základě sledování pokusů se zvířaty. Pokusné zvíře, které se naučí, že

člověk žije v domácnosti, kde se veškeré komentáře o sobě dozvídá pouze od jedné osoby, je pravděpodobné, že této osobě uvěří. Pokud tedy agresor drží oběť v izolaci a neustále jí tvrdí, že je hloupá a k ničemu, je přinejmenším pravděpodobné, že o sobě začne oběť takto uvažovat. Zejména je tomu tak v případě, kde je toto sdělení podpořeno násilím jako "trestem" za její hloupost. Oběť, která věří tomu, že je hloupá a k ničemu, nejspíš nebude věřit tomu, že by se sama o sebe dokázala postarat, kdyby agresora opustila. (CONWAYOVÁ, Helen L., *Domáci násilí*, ALBATROS, Praha, 2007, ISBN 978-80-00-01550-7, 1. vydání, 158 stran, str. 60-61)

Proto jedním z důsledků dlouhodobého týrání oběti bývá psychologická paralýza oběti. Neustálá tíha násilného stavu způsobuje ochablost. Prodělaný strach, zmatek a ponížení vede k paralýze, které se oběť velmi nesnadno zbavuje. Kromě počátečního zmatku, apatie a zoufalství byly zaznamenány případy trvalé ztráty sebedůvěry, energie a iniciativy, či neschopnost činit jakákoliv rozhodnutí.

O této teorii hovoří i M. Nakonečný ve své knize Úvod do psychologie kde uvádí, cituji: "pozná-li subjekt, že nemá vliv na vnější situaci, že nemůže účinně zasahovat do jejího vývoje a měnit tento vývoj ke svému prospěchu, upadá do stavu deprese, demotivace a inaktivity a snaží se o únik z této a podobných situací, případně se stahuje z oblasti veřejné činnosti vůbec. (NAKONEČNÝ, Milan, *Základy psychologie*, ACADEMIA, Praha, 1998, ISBN 80-200-0689-3, 1. vydání, 590 stran, str. 513)

Příběh:

Manžel paní R. měl problémy s alkoholem. Doma vždy prosazoval svoji autoritu, všichni museli dělat jen to, co si on sám přál. Pokud se tak nedělo, vždycky následoval nějaký trest. Často ji bezdůvodně napadal, týral a ekonomicky vydíral, navíc bil i jejich syny. Intenzita útoků se postupem času zvyšovala. Paní R. byla několikrát znásilněna, měla přeražený nos, vyražené zuby, nalomenou ruku, zlomenou sanici a prodělala několik otřesů mozku. Manžel je ale kriminalista a navíc měl velmi vlivné známé. Paní R. neustále vyhrožoval smrtí a tvrdil,

nemůže kontrolovat averzivní podnět – vyhnutí se elektrickému šoku – upadá do stavu bezmoci a demotivace. Původní Seligmanův koncept obohatil na konci sedmdesátých let L. Y Abramson, který upozornil na to, že pro vysvětlování úspěchů a neúspěchů požíváme své vlastní explanační (vysvětlovací) styly. Ty mohou ve svém rozpětí zabíhat až do extrémních hodnot, což je na straně jedné pesimistický, a na straně druhé optimistický explanační styl. „Pesimistický explanační vysvětlovací styl má člověk, u něhož se projevuje tendence vysvětlovat příčiny špatných výsledků jako příčiny stabilní, globální a vůči sobě vnitřní, zatímco příčiny dobrých výsledků jako nestabilní, specifické a vůči sobě vnější" (Eisner, Seligman, 1996; Taylor, Aspinwall, 1996; Čáp, Mareš, 2001)(http://cs.wikipedia.org/wiki/Nau%C4%8Den%C3%A1_bezmocnost)

že pokud ji nezabije sám nebo na ni nenajme profesionální vrahy, tak že z ní udělá alespoň blázna. Paní R. se nachází v zoufalé situaci. Veškeré pokusy vzepřít se a ukázat společnosti, jak se její manžel chová, skončily nezdarem. Policie České republiky s ní jedná degradujícím způsobem. Veškerá trestní řízení byla i přes dostatek důkazů typu lékařské zprávy či svědecké výpovědi zastavena! (projekt AdvoCats for Women, leták o domácím násilí)

Na výše popsaném příběhu je jasně patrné, že při domácím násilí se nikdy nejedná o izolovaný jev, kdy by se projevovala pouze jedna z popisovaných forem a to buď fyzické, nebo psychické domácí násilí. Většinou se jedná o kombinaci obojího a právě tato kombinace má pro osobnost postiženou často devastující účinky. Devastující v tom, že mnoho obětí se pod vlivem domácího násilí pokusí příkladně o sebevraždu nebo o vraždu osoby, která se na ní dopouští tohoto násilí.

V případě útoku proti agresorovi, který končí jeho smrtí, však není brán zřetel na fakt, že to byl právě agresor, kdo mnoho let týral tuto osobu a stav, ve kterém se oběť závěrem nacházela, byl už tak neudržitelný, že celá situace vyústila do násilného útoku, který skončil smrtí agresora.

O tom, že samotná společnost se začíná intenzivněji zaobírat projevy domácího násilí a také možnými následky, svědčí i dva nedávné případy, kdy v prvním z nich zrušil Vrchní soud v Olomouci trest pro Kamilu Velikovskou, které byla odsouzena na 10 let odnětí svobody za vraždu manžela. Ten ji ale cca 20 let společného manželství neustále týral, zakazoval jí styk s vnějším okolím, smět mluvit mohla pouze v případě, byla-li k tomu vyzvána, nesměla používat mobilní telefon apod. Toto jednání bylo už tak neudržitelné, že tato žena namířila proti svému muži zbraň a dvakrát jej trefila do hlavy z bezprostřední blízkosti. Na následky zranění muž okamžitě podlehl. Byť to ještě neznamená, že by tato žena byla již trvale propuštěna na svobodu, na tomto příkladu je jasně vidět, že společnost se chce zabývat domácím násilím, jeho vznikem, příčinami, průběhem a bohužel i koncem.

Druhým příkladem pro doplnění může být udělení milosti prezidentem republiky koncem letošního roku, kdy tento udělil milost ženě, jež byla souzena za pokus o vraždu manžela z důvodu domácího násilí. Manžel však jednání své ženy přežil, proto byl tento čin kvalifikován pouze jako vražda ve stádiu pokusu. I zde je vidět, že milost byla udělena vzhledem k trýznivé situaci, které musela žena ve společné domácnosti s mužem čelit.

V tomto příběhu je navíc pozitivním prvkem i skutečnost, že žádost o milost podal napadený manžel této ženy.

3.3 Možnost pomoci

V rámci psaní této práce jsem se rozhodla, že součástí textu bude i stručná charakteristika organizací, kam je možno se obrátit v případě, že je jedinec postižen domácím násilím a nenachází adekvátní pomoc v rodině. Taktéž bych chtěla upozornit na to, jak by měla oběť postupovat, aby se jí podařilo přesvědčit své okolí, že je na ní opravdu páchána nějaká násilná činnost. Jak jsem již poznamenala výše, je domácí násilí násilím skrytým, proto je třeba neustále sbírat důkazy k tomu, aby se daly orgány státní správy přesvědčit, že se jedná skutečně o domácí násilí. Avšak jak jsem zmiňovala v příběhu paní R., ne vždy se i přes důkazní materiál daří viníka usvědčit.

Oběť domácího násilí si musí v první řadě uvědomit, že protivníkem je jí osoba dvojitě tváře. Za zavřenými dveřmi bytu se protivník chová jako despota, který zneužívá vůči druhé osobě nebo osobám svoji fyzickou, ekonomickou i sociální převahu, demonstrující svoji moc. Navenek se pak agresor jeví jako starostlivý člen rodiny, jež se snaží pomoci svému (jak často říká) psychicky labilnímu partnerovi s výchovou svých potomků. Zranitelnost, ztráta sebevědomí, pocit bezmoci, sebeobviňování, emocionální labilita a depresivní ladění totiž nejsou pro oběť příčinou, ale následkem domácího násilí, vyhrožování, vydírání, ponižování, omezování apod. ze strany agresivního partnera. V případě, že v rodinném prostředí dochází k fyzickému napadání, měla by oběť vědět, jaké může udělat kroky, aby tomuto napadání buď zcela zabránila, nebo jej alespoň minimalizovala.

V případě napadení se tedy jedná o následující kroky:

- snažit se otevřít okna nebo dveře,
- mluvit, křičet, volat o pomoc,
- pokud je oběť napadena během jejího volání na policii, nechat vyvěšený telefonní aparát,

- dochází-li k násilným scénám opakovaně, poučit děti (pokud jsou vzhledem ke svému věku danou situaci pochopit), jak se mají chovat – volat sousedy, utéci, schovat se....,
- připravit si únikovou cestu! (VOŇKOVÁ, Jiřina, Vaše právo!, PROFEM, Litomyšl, 2002, ISBN 80-239-4025-2, 4. vydání, 70 stran, str. 8-9)

Rovněž je velmi důležité, aby se oběť domácího násilí snažila sbírat důkazní prostředky pro to, aby mohla následně, v případě podání trestního oznámení, dokumentovat, jakým způsobem se k ní agresor choval apod. Je mi naprosto jasné, že ne vždy je člověk po takovém prožitku ochoten o něco takového se pokusit, ale bohužel nutno říci, že bez důkazů je jakékoliv dokazování velice problematické. Proto by oběť měla:

- ukládat si jakékoliv důkazy o fyzickém násilí nebo zdemolování bytu (roztrhaný oděv, vytrhané vlasy, fotografie modřin a jiných zranění, fotografie zničeného nádobí a jiného nábytku, oken dveří apod.),
- oběť by také měla mít seznam důvěryhodných osob, které může v krizové situaci kontaktovat a které budou případně ochotny i vypovídat,
- nemá-li sama oběť možnost pořízení fotodokumentace, měla by poprosit důvěryhodné osoby, aby potvrdily spoušť, kterou v bytě viděly. (VOŇKOVÁ, Jiřina, Vaše právo!, PROFEM, Litomyšl, 2002, ISBN 80-239-4025-2, 4. vydání, 70 stran, str. 8-9).

Existují poměrně přesné pokyny co dělat, a co naopak nedělat v případě fyzického napadení násilníkem. Lze je velmi snadno přetransformovat na podmínky běžné komunikace v konfliktním manželství. Jejich respektování sice manželské štěstí nezajistí, ale může výrazně přispět k formování snesitelného partnerského soužití. Navíc je reálným vodítkem, co v podobné situaci dělat a čemu se naopak vyhnout. Obecně platí, že běžný člověk poté, co byl napaden, nemá proti násilníkovi šanci, pokud zvolí boj. Násilník bývá silnější, situaci má lépe promyšlenou, nebo dokonce nacvičenou. Těžší z momentu překvapení. Ve stresu může vsadit vše na jednu kartu, to znamená ztratit jakékoliv ohledy. Nenásilné postupy samozřejmě nezaručují úspěch, ale přece jen skýtají vyšší naději na přežití. (NOVÁK, Tomáš, Manželství s nervákem, GRADA, Praha, 2006. ISBN 80-247-1219-9, 1. vydání, 108 stran, str. 66-67)

V souvislosti s domácím násilím došlo i v rámci celé společnosti k určitému posunu od naprostého přehlížení a ignorování problému například k „**Institutu vykázání**“ či formou pomoci „**Pomáhající organizace**.“

Institut vykázání

Institutu vykázání se stal součástí našeho právního řádu⁷. Od 1. ledna 2007 je tak policie oprávněna, zjistí-li, že se v daném případě jedná o domácí násilí, násilnou osobu ze společného obydlí vykázat. Vykázání je preventivním opatřením směřujícím k ochraně ohrožených osob. Je ukládáno bez ohledu na případnou trestněprávní kvalifikaci jednání násilné osoby. Jinými slovy řečeno policie násilnou osobu vykáže vždy tehdy, zjistí-li, že se v dané věci jedná o případ domácího násilí. Současně pak může být jednání násilné osoby vyšetřováno v rámci trestního řízení, lze-li jednání násilné osoby kvalifikovat jako trestný čin, případně, nedosáhlo-li jednání násilné osoby intenzity trestného činu, je prováděno přestupkové řízení.

Zjistí-li policie, že se v daném případě jedná o případ domácího násilí a hrozí zde také další útoky, je oprávněna násilnou osobu na místě ze společného obydlí vykázat a současně s tím jí zakáže vstup do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu 10 dnů. Tato doba nemůže být v žádném případě zkrácena. Policista takto rozhodne z úřední povinnosti, tzn. pokaždé, jsou-li pro takový postup splněny podmínky. Souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje.

Vykázaná osoba je povinna neprodleně opustit společné obydlí a vydat policii klíče od společného obydlí. Před tím je jí umožněno si za přítomnosti policie vzít ze společného obydlí výlučně věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a dokumenty.

Ohrožená osoba je policií poučena o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí. Policie předá ohrožené osobě kontakty na pomáhající instituce v místě bydliště a kontakty na linky s nepřetržitým provozem. Do 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykázání policie provede kontrolu, zda rozhodnutí o vykázání dodržuje vykázaná i ohrožená osoba. Jestliže vykázaná osoba nerespektuje

⁷ Institut vykázání – obsažen v zákoně č. 135/2006 Sb. – kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

rozhodnutí o vykázaní a zdržuje se ve společném obydlí či v bezprostředním okolí společného obydlí. (http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/mvcr/604/28964.html)

Pomáhající organizace

V souvislosti s poskytováním pomoci obětem domácího násilí existuje i celá řada organizací, jež se na tuto problematiku specializují a jejíž hlavním cílem je právě organizování pomoci obětem domácího násilí. Od pomoci psychologické, přes pomoc v oblasti vyjednávání s úřady, možnost poskytnutí ubytování v azylovém domě apod. V této chvíli se tedy domnívám, že bych měla některé z těchto organizací přiblížit a poskytnout tak alespoň základní nástin jejich práce. Zcela jistě to nebudou všechny organizace, které pracují s oběťmi domácího násilí. Je ale důležité vědět, že tedy tyto organizace jsou a chtějí obětem pomoci. Proto díky všem, kteří ve všech takových organizacích pracují a není jim lhostejný osud ostatních, těch méně šťastných lidí na naší planetě.

ADRA, Pyramida pomoci a rozvoje – jedná se o mezinárodní organizaci, která má své pobočky po celé České republice. Pobočka, která je umístěna v Hradci Králově provozuje poradnu pro oběti násilí a trestných činů, kterým poskytuje informace, právní a psychosociální pomoc. Ženám a dalším obětem domácího násilí nabízí další potřebné kontakty, např. při sepisování žádostí, žalob apod. Dále poskytuje psychickou podporu, terapii a sociální zázemí. (<http://www.stopnasili.cz/>)

DONA Linka, Bílý kruh bezpečí – občanské sdružení Bílý kruh bezpečí pomáhá od roku 1991 obětem trestných činů v ČR. Provoz DONA linky je součástí partnerského projektu tohoto sdružení a akciové společnosti Philip Morris ČR. Cílem společného úsilí je informovat veřejnost o nepřijatelnosti domácího násilí a o jeho výskytu a následcích, vyvrátit předsudky spojené s domácím násilím a iniciovat vytvoření systému adekvátní reakce na tento specifický druh násilí prostřednictvím nové právní úpravy a nové praxe.

(<http://www.donalinka.cz/index.php>)

Liga lidských práv – program Poradna pro ženy v tísní – tato poradna poskytuje komplexní přímou pomoc obětem domácího násilí a doplňkově také obětem znásilnění a sexuálního zneužívání. Pomáhá zejména formou psychologického a právního poradenství,

poskytuje krizovou intervenci, sepsání právních podání, doprovod na úřady a k soudu, zprostředkování azylového ubytování, zprostředkování kontaktu na další odborníky. (<http://www.llp.cz/cz/>)

proFem o.p.s. – organizace pracující na poli lidských ženských práv, těžištěm je bezplatné právní poradenství a pomoc ženám, které se dostaly do styku s (nejen domácím) násilím. (<http://www.profem.cz/>)

Psychosociální centrum Acorus – centrum pro pomoc obětem domácího násilí – nabízí víceúrovňovou pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem. Obsahem pomoci je krizová telefonní linka, e-mailové poradenství, ambulantní pomoc, krizová lůžka, pobytový program a následná pomoc s možností sociálního bydlení. (<http://www.acorus.cz/>)

ROSA – Informační a poradenské centrum pro ženy – oběti domácího násilí – vedle psychosociálního, psychologického a právního poradenství pro oběti domácího násilí zajišťuje i ubytování v azylovém domě a azylových bytech s utajenou adresou. Vedle přímé pomoci je ROSA aktivní i v prevenci domácího násilí. (<http://www.rosa-os.cz/>)

3.4 Dílčí závěr

Většina obětí násilí v rodině volí vždy takové způsoby chování, aby se samotným projevům násilí vyhnula. Především se snaží minimalizovat možnost, aby vzbudila hněv druhé strany, například pobývá v jiné místnosti, jde ven, snaží se zajistit, aby v kritické chvíli byly přítomny v domácnosti i jiné osoby. Oběť se také snaží partnera příznivě naladit a uklidnit. Tím chce změnit nebo zmírnit jeho agresivní náladu. Za tyto snahy oběť platí vysokou cenu – přizpůsobuje své chování násilníkovi, aniž by měla jistotu, že se jí podaří násilí předejít. Ztrácí schopnost vidět sama sebe pozitivně a přejímá hodnocení své osoby ze strany partnera. Vždy se týraným členům rodiny radí hledat duševní a fyzickou ochranu u vhodné třetí osoby. Avšak rádce ani odborník by nikdy neměl svou pomoc podmiňovat odchodem oběti ze vztahu. Pomoc by oběti neměli odmítnout ani v případě, kdy se několikrát domů vrátí a opět odejde. (KOUBOVÁ, VITOUŠOVÁ, Násilí v rodině, BKB, Praha, 1995, str. 9-10).

Domácí násilí se nevyhýbá vůbec žádné skupině osob, ať už mluvíme o pohlaví, rase, národnosti apod. Tato kapitola byla věnována problematice domácího násilí na ženách, které je ve společnosti zastoupeno nejvíce, jak potvrdil i můj průzkum, který jsem v rámci mé bakalářské práce vyhotovila. Bylo by pověstným nošením dříví do lesa, kdybych neustále opakovala, jak hrozně závažným problémem domácí násilí je. Snažme se tedy my všichni o to, abychom dokázali v případě, že o to budeme požádáni, pomoci oběti domácího násilí už jen tím, že ji vyslechneme a dáme tak průchod jejím citům, tak často neventilovaným. Nebuďme slepí a hluší ke svému okolí, neboť jak říká klasik: *„čím dříve se přestaneme zajímat o své okolí, tím dříve se ono přestane zajímat o nás!“*.

4. Domácí násilí páchané na seniorech

Kdo to jsou vlastně senioři? Jde vlastně o specifickou skupinu našich spoluobčanů, neboť jsou takto nazýváni především ti, jež jsou již v důchodu, nebo se důchodovému věku blíží. Je třeba si uvědomit, že nikdo z nás nemládne a jednou budeme i my všichni seniory. Budeme babičkami a dědečky a společně se budeme podílet na výchově potomků našich vlastních dětí. Tak by to alespoň mělo být. Na druhou stranu je mi velmi líto, že i v oblasti seniorů se vyskytuje domácí násilí a to i v těch nejhorších podobách. Smutné je, že se ho především dopouštějí vlastní děti na svých rodičích, na osobách, jež jim daly život.

Zcela jistě mnoho z nás zná knihy jako je „Otec Goriot“ H. de Balzaka, stejně jako „Výminkáře“ od K. V. Raise. I v těchto knihách je možno najít spoustu ukázek toho, jak také děti mohou jednat se svými rodiči. Byť se tomu tehdy ještě neříkalo domácí násilí a nerozlišovaly se žádné formy takové činnosti, můžeme v těchto románech nelézt plno, když ne shodných, tak alespoň podobných znaků s tím, čemu dnes říkáme domácí násilí.

S pojmem babička je v našich představách spojen obraz dobrotivé, laskavé, trpělivé, pilné, pracovitě a obětavé staré ženy, kolem níž se batolí malá a skotačící větší vnoučata. Babička je dobrota, pochopení, shovívavost, nesobeckost a upřímnost sama. K této představě nedílně patří samozřejmě i pevné, nezdolné zdraví a silné nervy, které babičce umožňují být takovou, jak si ji děti i vnoučata představují. Vnoučata pak vyžadují především trpělivost, dobrotu, shovívavost a neutuchající ochotu splnit každé jejich přání, dospělé děti pak kromě těchto vlastností ještě mnoho jiných včetně zdraví a síly.

Dnešní žena se stává babičkou zpravidla ve věku, kdy je ještě plná sil, dosahuje vysokých pracovních výkonů, má na svém úseku rozsáhlé znalosti a zkušenosti, někdy i vedoucí postavení, má rozvahu, patřičný rozhled a těší se uznání i úctě svého okolí. V tomto období jen málokterá žena myslí na to, že by svoje zaměstnání opustila a věnovala se plně vedení domácnosti své dcery nebo snachy a výchově jejich dětí. Byl by to veskrze neuvážený krok, protože by se připravila na stáří o podstatnou část svého důchodu. Právě v tom spočívá největší rozdíl mezi generací dnešních a dřívějších babiček. Kdysi hledaly ovdovělé a opuštěné matky, pokud neměly vlastní prostředky k obživě, u svých dětí nejen uplatnění, ale především zaopatření. Byly nuceny dožít svůj život vedle svých dětí, ať už se jejich

rodinám vedlo jakkoliv. (MÁROVÁ, Zdeňka, Být babičkou a mít babičku, SPN, Praha, 1985, 4-31-25/1, 1. vydání, 148 stran, str. 15-19)

V rámci psaní mé práce, která je věnována problematice domácího násilí, jsem se snažila postihnout oblast seniorů jako osob, které jsou takovým násilím dlouhodobě postiženi. Jedná se také o velmi latentní skupinu, která jen zřídka zveřejní násilí. Mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím 3 - 5% osob. Většinou se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti, což je pro seniory velmi bolestné a jen neradi o této skutečnosti mluví.

(<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html#sdfootnote5sym>)

Ti, co se o této problematice rozhovořili, se většinou styděli za to, že jsou jejich děti k nim takový, jací jsou. Některé příběhy, jež jsem vyslechla, byly opravdu velmi smutné. Je pak problematické psát o těchto věcech a nevidět ty smutné oči lidí, jež zasvětili celý život svým dětem a ti je teď znají pouze v případě, když poštovní doručovatelka donese důchod, nebo když potřebují odložit děti, aby si od nich na chvíli „odpočinuli“.

I tuto kapitolu bych chtěla rozdělit na dvě základní formy domácího násilí a to na domácí násilí fyzické a psychické povahy.

4.1 Fyzická forma

Pokud se týká domácího násilí páchaného na seniorech nebo samotnými seniory mezi sebou, tak jak zde již bylo několikrát řečeno, formy zůstávají stále stejné, mění se pouze stupeň intenzity. To je patrné i třeba v tom, že vůči důchodcům není třeba vyvíjet tak silný fyzický tlak, aby si příkladně vnouče, či vlastní syn nebo dcera vydobyli to, co bylo cílem jejich návštěvy. Přesto i v této věkové skupině lze nalézt případy, kdy agresor užil proti seniorovi fyzického násilí v různé míře intenzity. Následující dva případy jsem vybrala z denního tisku a demonstrují fyzické násilí na seniorech a mezi seniory. První případ je klasickým domácím násilím mezi partnery věku seniorů a druhým pak případ z Mladé Fronty dnes, kdy vlastní dcera opakovaně tloukla svoji matku.

Příběh:

MF Dnes, 13. října 2008

Policisté vykážali z bytu 79letého důchodce, protože týral o dva roky starší manželku. Muž z Domažlic je zřejmě nejstarším vykázaným surovcem za domácí násilí. Senior se navíc vrátil, a tak mu přibylo i obvinění z maření úředního rozhodnutí. Kriminalisté zjistili, že muž dlouhodobě týral jednaosmdesátiletou manželku. "Křičel na ni, nadával, urážel ji a vyhrožoval. Týral ji i různými schválnostmi, vrážením a údery do těla. Údajně jí zakazoval například otevírat okna, sledovat televizi, používat toaletu, nebo aby za ní chodily návštěvy," popsala neobvyklý případ mluvčí domažlické policie Vladislava Čejková. Jedním z lidí, kterým se snažil bránit ve vstupu do bytu, byla i dcera, která se o nemocnou jednaosmdesátiletou ženu starala. I když byl muž z trvalého bydliště vykázan, zákaz nerespektoval. Pokusil se vrátit domů. Policisté mu v tom zabránili. Proto je kromě trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě obviněn i z maření výkonu úředního rozhodnutí. Senior zůstává na svobodě, hrozí mu ale až osm let vězení.

22. června 2008, MF Dnes

K ostré rodinné rozepři v jednom domě v brněnských Černých Polích přivolali "pozorní sousedé" v sobotu před půl desátou večer městské policisty. Ti na místě zjistili, že čtyřicetiletá dcera ztloukla svou osmačtyřicetiletou matku tak, že si její stav vyžádal převezení do nemocnice. Strážníci proto ihned zavolali sanitku. "Mladší žena tloukla svou matku do hlavy a kopala do nohou. Matka i lidé z okolí navíc vypověděli, že se to nestalo poprvé. Když jsme se ptali dcery, také to přiznala," popsal mluvčí strážníků Zdeněk Novák. Podle něj si starší žena stěžovala na bolest hlavy a nohou. Strážníci případ předali kolegům policistům, kteří ho zřejmě začnou šetřit jako domácí násilí.

4.2 Psychická forma

Zvýšenou viktimizaci seniorů v rodinném prostředí lze vysvětlit zejména jejich sociální izolací, fyzickou slabostí a infantilitou danou věkem. To vede k převaze pachatele, agresora, a k opakovanému špatnému nakládání se seniory, které může následně vyústit až do jednání, jež bude trestně postižitelné. Ve světě je otázka životních podmínek seniorů sledována aktivně od osmdesátých let minulého století. Středem zájmu je násilí na lidech starších 65 let.

Zahrnuje kromě již zmíněné fyzické formy domácího násilí i psychické, majetkové nebo finanční vykořisťování a neuspokojování jejich základních oprávněných potřeb. Stejně jako u násilí na ženách a dětech je míra tohoto problému podceňována a obtížně identifikovatelná. Násilí na seniorech není jen záležitostí rodiny, ale celé společnosti. Dochází k němu jak v rodinném prostředí, tak i mimo něj, i když v roli původců násilí rodinní příslušníci převažují. (VOŇKOVÁ, Jiřina, MACHÁČKOVÁ, Radka, Domácí násilí, právní minimum pro lékaře, PROFEM, Praha, 2003, ISBN 80-239-2106-1, str. 13)

Chvíli bych se chtěla zastavit u domácího násilí, které nepáchají rodinní příslušníci, ale osoby, které se nacházejí mimo rodinný kruh a nejsou ani osobami příbuznými ve vztahu k seniorovi. Jde většinou o instituce, kde se senioři zdržují, kde bydlí a je jim poskytována péče. Jedná se o domovy důchodců, seniorské domy nebo penziony či lůžková zařízení se zdravotní péčí. Personál, který necitlivým přístupem zanedbává úmyslně či z nedbalosti péči o seniory, se tak dostává sám do roviny pachatele domácího násilí. Formy násilí, jež se zpravidla uplatňují proti seniorům, mimo rodinu, jsou:

- nedostatek poskytování pečovatelských služeb,
- neinformovanost o právech,
- nesrozumitelná nabídka péče,
- nepřiznání práva na kvalitu života a společenské kontakty.

<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21045400&doctype=ART&lang=cs>

Detekovat násilí na seniorech je objektivně i subjektivně velmi obtížné. V případech týrání nebo sexuálního zneužívání dětí, pokud násilí neoznámí některý z rodičů, jsou tu učitelé a pediatři, kteří by měli znaky násilí na dítěti řádně rozpoznat, např. z nápadného chování a vzhledu dítěte, případně i z jiných verbálních a neverbálních projevů. Avšak u seniorů lze takovéto signály vysledovat jen velmi obtížně. Týrání a zneužívání starých lidí může mít mnoho různých forem a podob, od fyzického násilí, přes sexuální zneužívání, vyhrožování, ponižování apod. Obecná představa, že oběťmi domácího násilí jsou pouze ti ze seniorů, kteří jsou nějakým způsobem handicapovaní, je nepravdivá. Ti jsou sice ohroženi špatným zacházením, ovšem týrání mohou být i staří jedinci zdraví a soběstační, což je dáno jejich obecně větší zranitelností. Pro tuto křehkou rovnováhu mezi zdravím a nemocí, stejně

tak jako pro křehkou rovnováhu v sociálních vztazích, má anglický jazyk vystihující, nikoliv pejorativní výraz „fragility“ – křehkost.

S podezřením na týrání seniora se nejčastěji mohou setkat především praktičtí lékaři (v ordinaci nebo při návštěvách v rodinném prostředí), lékař v psychiatrické ambulanci, na pohotovostní službě, na lůžkovém oddělení nemocnic. V oblasti sociálních služeb jsou to zejména pečovatelky, které přicházejí navštěvovat seniory do domácností. U seniorů se více než u jiných skupin obětí domácího násilí setkáváme s odmítavým postojem k nabízené pomoci. Odkrývání složitých mezilidských vztahů a osobních tragédií je traumatizující záležitostí pro všechny zúčastněné – oběť, pachatele i pro intervenující osobu. Staří lidé dnes tvoří 15-20% evropské populace a během dalších padesáti let se tento poměr zvýší na 25-30%. Jak již bylo uvedeno výše, se špatnou formou zacházení se můžeme setkat u 3-5% staré populace, což v České republice představuje asi 60 000 konkrétních týraných starých osob. (VOŇKOVÁ, Jiřina, MACHÁČKOVÁ, Radka, Domácí násilí, právní minimum pro lékaře, PROFEM, Praha, 2003, ISBN 80-239-2106-1, str. 14-15)

Členové rodiny, kteří špatně zacházejí se starší obětí, se tak chovají z různých příčin. Špatné zacházení je většinou způsobeno přepracovaným pečovatelem – členem rodiny, který týrá slabou a závislou starší osobu. Ačkoliv chronická únava a přepracovanost pečovatele je jeden z vážných důvodů špatného zacházení, výzkumy nepovažují tento důvod jako prvořadý. Dalšími důvody pro špatné zacházení jsou situace, ve kterých pečovatel:

- 1) je schopen pochopit jen do jisté míry, že jeho chování a činy jsou násilné;
- 2) násilné chování je způsobeno zdravotními obtížemi pečovatele – člena rodiny (*Ramsey-Klawnsnik, H.: Investigating Suspected Elder Maltreatment, Journal of Elder Abuse and Neglect, Vol. 9, (1), 1995*).

Někteří pečovatelé – členové rodiny se domnívají, že jsou oprávněni používat moc, aby mohli trestat a ovládat své oběti. Násilí v rodině je označováno jako „model donucovacího dohledu, který jedna osoba vykonává nad druhou osobou“. Opakované fyzické napadání škodí, vzbuzuje strach a znemožňuje oběti, aby dělala, co si přeje a nutí ji, aby se chovala způsobem, který jí nevyhovuje (*Schechter, S.: Guidelines for Mental Health Workers, Available from NCADV, P. O. Box 18749, Denver, CO, 80218, 1987*). Člen rodiny

často svou oběť záměrně tělesně napadá a trápí nejrůznějšími důmyslnými způsoby. Někteří členové rodiny se zajímají jen o to, jak získat peníze a majetek oběti pro svou osobní potřebu.

Abychom mohli efektivně zasáhnout a pomoci, musíme zjistit původ špatného zacházení. Například, když špatné zacházení pramení ze zdravotního stavu pečovatele (např. mozkový nádor), je potřeba zamezit špatnému zacházení v rámci lékařského zásahu. Zjištění, zda násilí vychází z přesvědčení člena rodiny, že je oprávněn použít násilí, aby bylo po jeho (jedná se tedy o násilí v rodině) nebo protože pečovatel špatně zachází se starší osobou z důvodů své přepracovanosti při poskytování péče (jedná se o špatné zacházení ze strany pečovatele), ovlivní způsob jakým je nutno postupovat v jednotlivých případech.

Profesionální pracovníci častěji zjišťují špatné zacházení ze strany pečovatele – člena rodiny, než aby rozeznali, že moc a dohled člena rodiny (násilí v rodině) je prvořadá příčina špatného zacházení se staršími osobami. Model přepracovanosti pečovatele může svádět vinu na oběť a vést k opatřením, která mohou ještě více ohrozit pacienta (*Brandl, B. & Raymond, J.: Older Abused and Battered Women: An Invisible Population, Wisconsin Medical Journal, May 1996*). Přepracovaní rodinní příslušníci jako pečovatelé jsou (*v podmínkách státu Wisconsin, USA, pozn. editorky*) obvykle nahlášeni u institucí sociálních služeb, aby jim byla poskytnuta pomoc, a sociální pracovník se zaměří na pečovatelské potřeby oběti. Zásahy při týrání oběti v rodině (pomocí podpůrných skupin, plánu ochrany oběti, zmírnění vydávaných příkazů a náhradního ubytování), jakož i právní postup proti pečovateli-rodinnému příslušníkovi, nejsou obvykle uplatňovány (*Breckman, R. & Adelman, R.: Strategies for Helping Victims of Elder Mistreatment, Newbury Park: Sage Publications, 1988; Vinton, L.: Abused Older Women: Battered Women or Abused Elders, Journal of Women and Aging, Vol. 3 (3), 1991*).

Neexistuje stoprocentní návod jak určit, kdo je pečovatel úmyslně napadající oběť a kdo pečovatel, který „pouze“ špatně zachází se svým rodinným příslušníkem. Vzhledem k tomu, že obětím je ubližováno bez ohledu na zjišťování okolností a příčin, za kterých se pečovatelé starají a působí na pacienta, strategie zásahu by se především měla zaměřit na ochranu a podporu oběti. (<http://www.pecujici.cz/priruckyonline.shtml?x=197816>)

4.3 Dílčí závěr

Troufám si tvrdit, že by bylo naprosto hloupé považovat jedno násilí za závažnější než druhé. Jakákoliv forma násilí je špatná a člověk by se měl vždy snažit o to, aby našel nějaký přijatelný konsensus, jenž by byl akceptovatelný, pro všechny zúčastněné. Bohužel tomu tak v životě není a proto dochází ke stále větším a závažnějším konfliktním situacím, kterým musíme v životě čelit. Bohužel takové situace se nevyhýbají ani specifickým skupinám, jakou je příkladně rodina.

V této kapitole jsem se zabírala problematikou domácího násilí páchaného na seniorech. Ti jsou mnohdy velice zklamaní svými vlastními dětmi, jež se k nim chovají způsobem, za který by se nemuseli stydět ani ti otrlejší dozorcí v některých věznicích předlistopadové éry. Je zde ovšem jeden kolosální rozdíl. A to skutečnost, že v případě dozorce byl jeho zájem odosobněný, kdežto v tomto případě jde o osobu blízkou, dalo by se říci, že v podstatě tu nejbližší. To je pro seniory častým důvodem traumat, neboť si neustále kladou otázku, kde mohli udělat chybu, nebo co dělají špatně, že se k nim jejich vlastní dítě takto chová. Mluvit o tom ale moc nechtějí a i já při psaní této práce jsem na tuto skutečnost často narážela.

Dalším násilím, kterého je možno se na seniorech dopouštět je to, které působí mimo rodinu a jak jsem již uvedla je násilím spíše ze strany pečovatелů nebo rádoby „odborníků“, kteří by se měli o seniory starat v zařízeních, které stát a nejen on pro tyto případy zřizuje. Bohužel opak bývá často pravdou. Pečovatel může při páchání takového násilí zažívat kupříkladu pocit absolutní moci, nadřazenosti, síly. Takovým chováním byl přeci typický i „heparinový vrah“ Zelenka, jehož soudní znalci hodnotili jako osobu, jež chtěla mít nad svými pacienty (oběťmi) absolutní moc rozhodnou třeba o jejich životě, jak tomu bylo v tomto případě.

Ač to mnozí lidé nechápou nebo tomu nevěří, pravdou je, že mnoho seniorů je týráno, vydíráno a ponižováno. Problematice zneužívání a ubližování stáří je - na rozdíl od týrání a zneužívání dětí, žen a zvířat - v ČR věnována velmi malá pozornost. Statistika mluví o tom, že 13 % respondentů z řad seniorů se setkalo s fyzickým napadením, 20% se setkalo s psychickým týráním. Pouze 16% z týraných seniorů přizná, že byli týráni, 84% z nich

to však vůbec nepřízná. Je otázkou, jak se bude problematika sociálně patologického fenoménu týraného stáří v ČR dále vyvíjet. Jak se v našich podmínkách budou rozvíjet aktivity a organizace zaměřené na pomoc starším občanům? Jak se bude rozvíjet terapeutická pomoc, jak se bude měnit povědomí společnosti o důstojném stáří, jak se budou měnit možnosti sociálně právní ochrany stáří? Ale také - jak se bude vyvíjet sebevědomí a schopnost domoci se občanských práv těch, kterých se to týká, tj. seniorů samých. Jak je tedy možné problematiku týraného stáří řešit? Hlavním a nejdůležitějším krokem je seznamovat s problematikou veřejnost, hovořit o ní a poukazovat na její existenci. (<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanka=2006092901&PHPSESSID=c3411e89c8adbfc820d7ee7cd25edcad>)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. Empirický výzkum

Součástí mé bakalářské práce byl i drobný výzkum, který jsem se snažila předložit seniorům a zjistit tak, jaký je jejich názor na problematiku domácího násilí, zdali se s tímto problémem už někdy setkali a pokud ano, jaký na něj mají názor, jestli ví, kam se v případě potřeby obrátit apod.

5.1 Charakteristika postupu

Musím hned na úvod říci, že jsem informace získávala jen velmi těžko, protože většina seniorů mne odbyla slovy, že oni chtějí mít svůj klid, o žádném domácím násilí nic nevědí atd. Ovšem nakonec se mi podařilo shromáždit 60 odpovědí od seniorů z různých zařízení, ať už to byly domy s pečovatelskou službou, nebo byli samotní senioři ve svém bytě nebo domě.

V rámci své práce jsem si rovněž stanovila dvě základní pracovní hypotézy, na nichž jsem se rozhodla demonstrovat problematiku domácího násilí, které je pácháno na seniorech. Ovšem nejenom na nich. Formou dotazníku jsem zjišťovala odpovědi a ty jsem pak vyhodnotila a převedla do grafické podoby. Stanovené hypotézy tedy jsou:

1. Existuje vůbec účinné řešení problému, který nazýváme „domácím násilím“?
2. Je v řešení problému domácího násilí úspěšnější prevence, represe nebo je nutné hledat kombinaci obou zmíněných přístupů k této problematice?

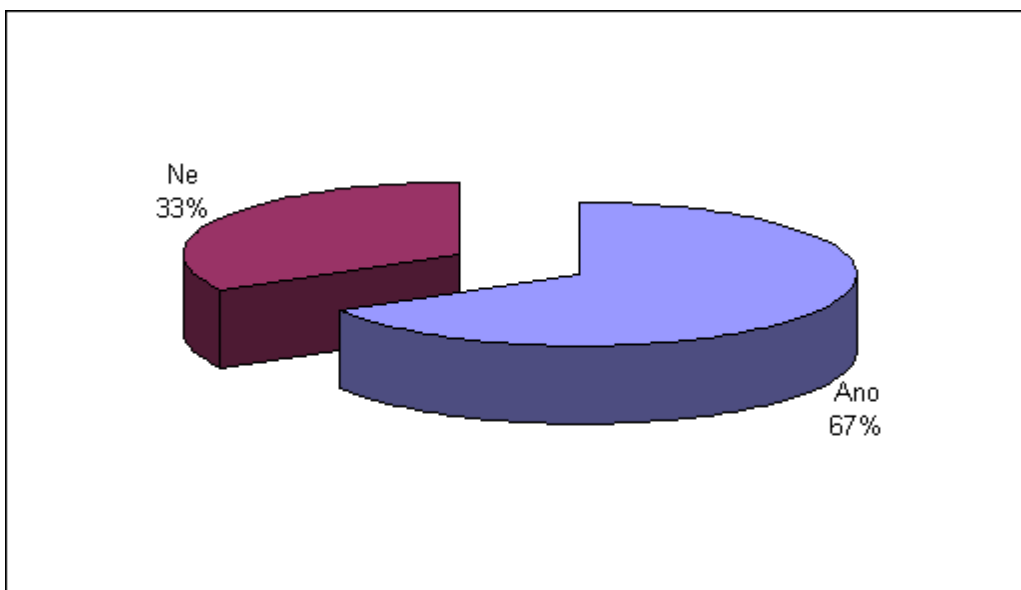
5.2 Vyhodnocení výzkumu

A nyní již k jednotlivým výsledkům odpovědí, jejichž počet jsem ustálila na devíti.

Otázka č. 1

Znáte nějakou možnost (organizaci, linku apod.), kam se obrátit v případě aktivního domácího násilí?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
Ano	40	67%
Ne	20	33%

Odpověď na první otázku rozdělila respondenty na dvě skupiny. Zatímco 67% dotázaných uvedlo, že zná nějakou organizaci, kam se v případě vzniku problémů s domácím násilím obrátit, 33% respondentů tuto skutečnost neznala. Z výše uvedeného grafu je zcela evidentně patrné, že ve společnosti již přestává být problematika domácího násilí jakousi tajnou, neuchopitelnou chimérou a daleko více získává konkrétní obraz.

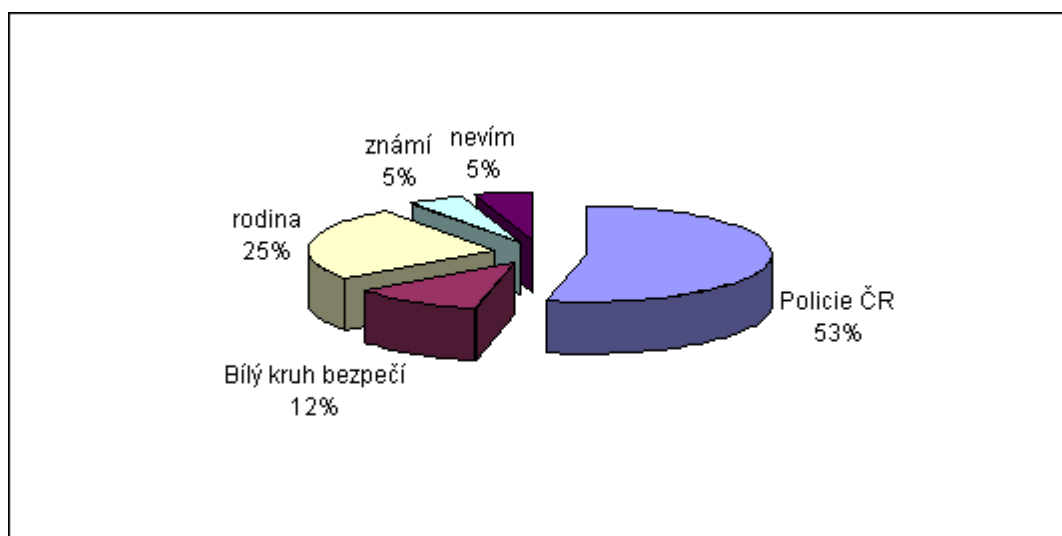
Lidé už daleko více o domácím násilí ví, především pak z osvětových prostředků, jakými jsou různé letáky, brožury apod. Nicméně ještě existuje velké procento těch, kteří o domácím násilí získávají informace jen velmi pomalu, nebo se o tyto vůbec nezajímají. O tom svědčí i fakt, že ještě poměrně velká skupina respondentů nezná žádnou pomocnou linku, kam se případně obrátit. Dle mého názoru by kampaně proti domácímu násilí měly být daleko razantnější a více přibližovat samotnou problematiku. Také organizace, které se domácím násilím zabývají by se měly snažit proniknout blíže mezi členy společnosti a poukázat na specifika své práce. Rovněž by se měly snažit vzbudit i pocit bezpečí v případě, že by se na ně jedinec s takovým problémem obrátil. To je však možné pouze v případě, že jedinec postižený domácím násilím bude mít o takovou pomoc zájem a bude mít důvěru k pracovníkům, jež se snaží obětem domácího násilí pomoci.

I v rámci různých organizací by mohla fungovat specializovaná pracoviště, kam by se případně zaměstnanec obrátil se svým problémem a specialista (psycholog, speciální pedagog apod.) by se mu snažil poskytnout nějakou fundovanou radu a případné řešení, jak postupovat při eliminaci problému s domácím násilím. Jedná se ale o krok, který ještě naši společnost čeká, stejně tak jako zvýšení informovanosti společnosti o domácím násilí, o pachatelích, ale i o činnosti oběti vedoucí k zabránění domácímu násilí.

Otázka č. 2

Na koho, případně kam, byste se obrátil (a) v případě přítomnosti domácího násilí?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
Policie ČR	32	53%
Bílý kruh bezpečí	7	12%
rodina	15	25%
známí	3	5%
nevím	3	5%

Druhou otázkou jsem se snažila zjistit, na koho by se dotazovaní obrátili v případě, že by byli sami pod tíhou domácího násilí, nebo by o tomto věděli. Jak vyplývá z výše uvedeného grafického znázornění, více jak polovina ze všech dotázaných uvedla, že by zvolila oznámení této skutečnosti na Polici České republiky. Konkrétně se jednalo o 32 dotázaných. Z dalších uvedených možností se asi nejvíce dotázaných přiklonilo k názoru, že by o této problematice informovali rodinu. Je to zcela pochopitelné zjištění, neboť značná část osob postižených domácím násilím se stydí přiznat, že v rodinném prostředí něco neklape a že jsou podrobena často velmi hrubým až brutálním praktikám ze strany agresora.

Je ovšem otázkou, jak se k tomu rodiny postaví, zdali se v rodinném kruhu najde osoba s dostatečnou autoritou, která dokáže agresora v jeho chování krotit anebo je zcela změnit. Takovýto model rodiny je ale v dnešní době poměrně málo častý, což je způsobeno především tím, že rodiny se musí stěhovat za prací, za lepším výdělkem apod. To samozřejmě vede k tomu, že se zvětšují vzdálenosti mezi jednotlivými členy rodiny a proto i vliv ostatních

členů rodiny na rodinou konstelaci bývá omezen. Hledat pak pomoc u rodiny a požádat je o intervenci v tomto problému je velice problematické.

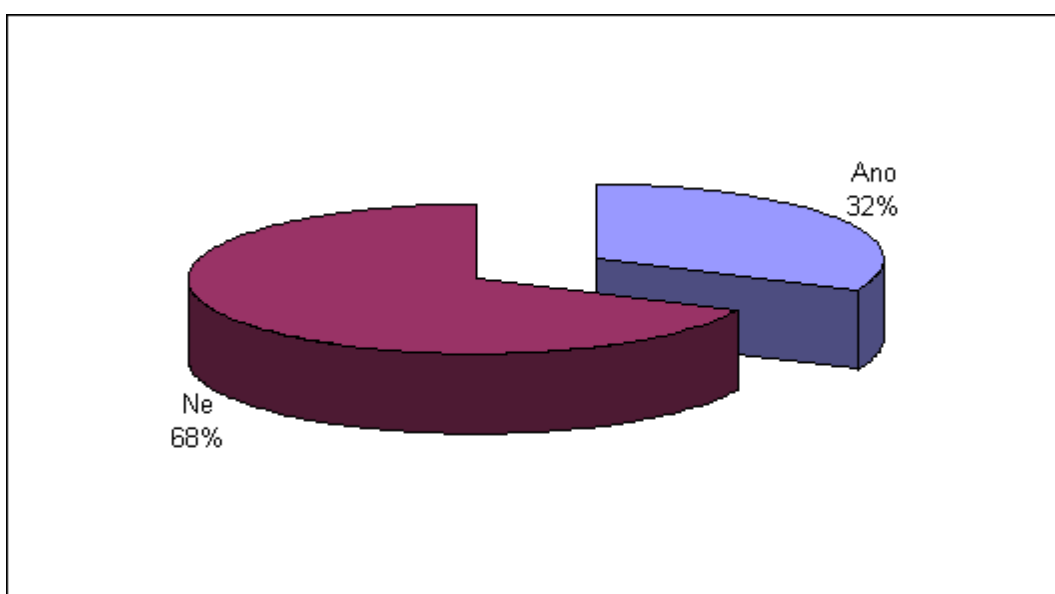
Ke skutečnosti, že v případě vzniku domácího násilí je třeba informovat o celé kauze rodiny, se vyjádřilo 15 dotazovaných respondentů. Byť jsem v první otázce uvedla, že se již do povědomí společnosti dostali různé organizace, které mohou v případě domácího násilí zasáhnout, v této otázce je vidět, že mnoho jedinců by hledalo pomoc právě u policie a ne u specializovaných pracovišť, která pomáhají osobám, které jsou postiženy domácím násilím. Pouze 7 dotázaných uvedlo, že by se s tímto problémem obrátilo na Bílý kruh bezpečí jako organizaci, která se pomocí druhým zaobírá. K této alternativě se připojilo 7 dotázaných. Zbytek z poskytnutých odpovědí se pak rozdělil na ty, kteří by o domácím násilím informovali své známé a na ty, jež by nevěděli, kam se mají s tímto problémem obrátit.

Již v první otázce jsem uvedla, že je třeba více se snažit proniknout do povědomí společnosti, aby její příslušníci v případě potřeby věděli, kam se mohou o pomoc obrátit. Jak je vidět, čeká tyto organizace i přes značnou kampaň dlouhá cesta, než je bude společnost opravdu brát jako partnera, kterému je možno se svěřit i s takto ožehavým problémem.

Otázka č. 3

Stal (a) jste se někdy obětí domácího násilí?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
Ano	19	32%
Ne	41	68%

Byť o domácím násilí slyšíme stále častěji, z grafu k otázce č. 3 je zřejmé, že se s takovým druhem násilí nesetkalo plných 68% dotázaných. Naproti tomu 32% dotázaných seniorů se vyjádřilo k této otázce kladně. Chtěla bych však na tomto místě uvést a v práci jsem tuto skutečnost několikrát zmiňovala, že převážná část seniorů se o problémech souvisejících s domácím násilím vůbec nechtěla bavit, buď celou věc bagatelizovali, nebo k ní zaujali zcela odmítavé stanovisko. Ale i z těch, kteří v dotazníku zaškrtnuli odpověď "ne", tak i z této skupiny seniorů si myslím, že alespoň pár jich na vlastní kůži domácí násilí zažilo, ale nechtějí tuto záležitost ventilovat veřejně, případně si nepřipouští, že by se vůbec o nějakém domácím násilí mělo mluvit.

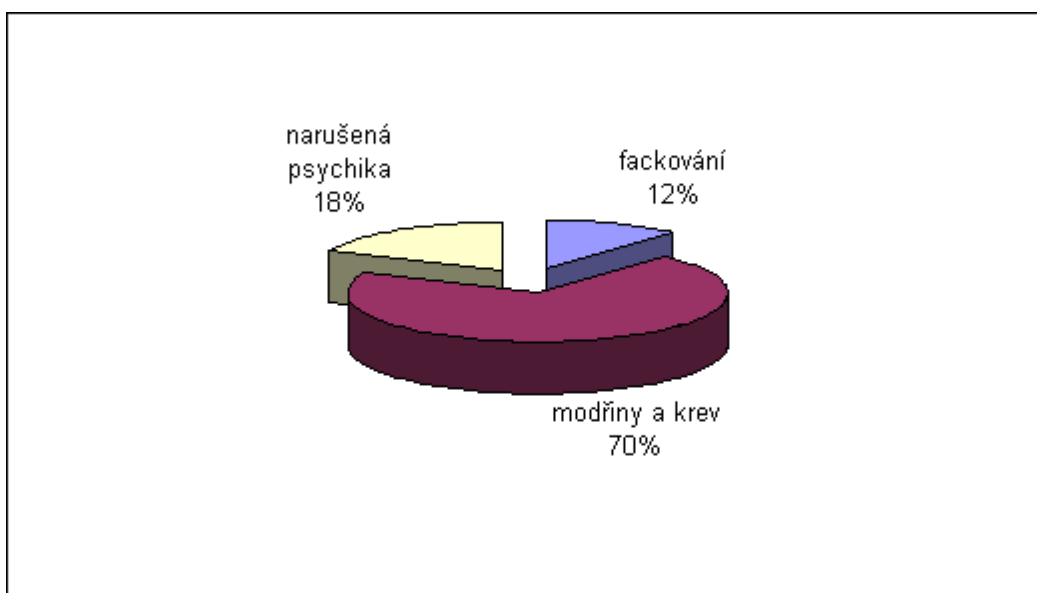
Z těch, kteří uvedli, že se někdy v minulosti stali oběťmi domácího násilí, tak se většinou jednalo spíše o formu psychického nátlaku na ně, odpírání stravy, odebírání důchodových

finančních prostředků apod. Většina tohoto jednání byla produktem vlastních dětí a dalších příbuzných. Žádný z dotázaných seniorů neuvedl, že by se s touto problematikou setkal třeba v domě s pečovatelskou službou, domově důchodců atd. Ovšem i na tomto místě mohou vyvstat určité pochybnosti o tom, jestli tyto osoby nemají spíše strach před možnou odvetou ze strany pracovníků příslušného zařízení.

Otázka č. 4

Jak se projevuje domácí násilí?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
fackování	7	12%
modřiny a krev	42	70%
narušená psychika	11	18%

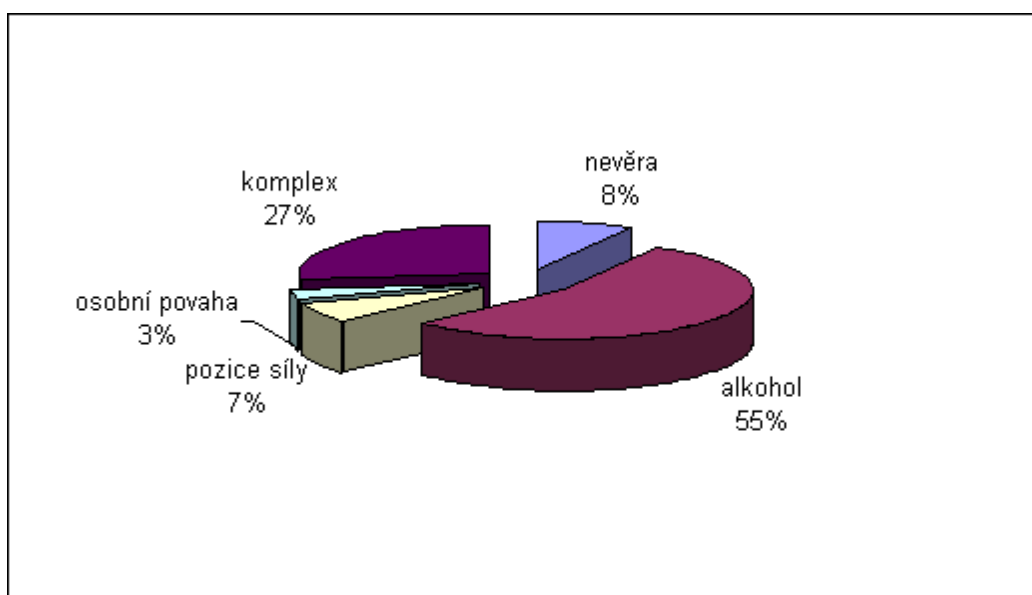
Čtvrtou otázkou jsem chtěla zjistit, jak si sami respondenti představují, jaké formy má domácí násilí a zdali by si dokázali z předestřených odpovědí vybrat některou z nabízených variant. Převážná většina z dotázaných se ztotožnila s faktem, že domácí násilí se projevuje jako nějaké násilné jednání, při kterém oběti vznikne újma na zdraví. 70% respondentů se přiklonilo k názoru, že domácí násilí lze charakterizovat a shrnout pod pojmy modřiny a krev, kdy agresor přímo oběti ubližuje a fyzicky ji napadá. K tomu se pak přiklonilo ještě 7% dalších, jež za domácí násilí považovali i facky a fackování. Pouze 11% ze všech respondentů uvedlo, že domácí násilí poměrně značně narušuje psychiku oběti a může vést až k činům, které budou mít pro oběť devastující účinky. Takovým činem může být příkladně sebevražda, nebo vražda manžela, druha anebo jejich obrácených ekvivalentů.

Taktéž je z tohoto grafického vyjádření patrné, že poměrně malá část dotázaných si dokáže spojit domácí násilí i s jeho psychickou formou. Oběť je neustále pod psychickým tlakem a týráním ze strany agresora. Ten využívá tohoto tlaku k získání stále větší převahy nad obětí. Ta se pak dostává zcela do jeho područí a věří pouze tomu, co ji agresor svým jednáním vsugeruje. O této skutečnosti jsem již hovořila v případě teorie Seligmana a jeho teorie naučené bezmoci. Přitom je to právě psychická forma domácího násilí, jež mnohdy znamená pro oběť daleko větší utrpení, než jeho fyzická forma. To si ale většina z dotázaných seniorů neuvědomuje a proto výsledek této odpovědi vyzněl zcela ve prospěch fyzické formy domácího násilí.

Otázka č. 5

Jaké jsou nejčastější důvody vzniku domácího násilí?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
nevěra	5	8%
alkohol	33	55%
pozice síly	4	7%
osobní povaha	2	3%
komplex	16	27%

Jaké jsou nejčastější důvody vzniku domácího násilí? Cílem této otázky bylo především zjistit, proč dochází k domácímu násilí a jaké jsou příčiny vzniku. Z tabulky nad grafickým vyjádřením je vidět, že z uvedených možností se většina z dotázaných seniorů přiklonila k názoru, že největší a nejčastější příčinou vzniku domácího násilí je alkohol a nadměrné požívání alkoholických nápojů. Takto se vyjádřilo 33 dotázaných seniorů. Druhou skupinou, která byla ještě celkem hojně zastoupena, byly osoby, které si násilným chováním a jednáním vůči oběti zvyšují svoje vlastní sebevědomí, nebo si jím léčí svůj vlastní komplex. Ať už méněcennosti, malého vzrůstu, špatného pracovního uplatnění apod. Tento komplex pak nahrazují agresivním chováním vůči oběti nebo obětem.

Procentuelně vyjádřeno se k této možnosti přiklonilo 27% respondentů z řad seniorů. Nevěru jako důvod příčiny vzniku domácího násilí považuje 5 dotázaných. Důvodem jejich postoje může být především skutečnost, že nevěra má původ ve špatné komunikaci mezi partnery a jejím odhalením může být spuštěna celá řada dalších faktorů, které vyústí v použití násilí ze strany agresora vůči oběti. Ten se tímto způsobem snaží přenést pozornost od problému nevěry, kdy podlehl svodům a tuto svoji slabost nedokázal zvládnout. Agresora to vlastně mrzí, ale nastalou situaci nedokáže zvládnout a proto sáhne k fyzickému nebo psychickému násilí.

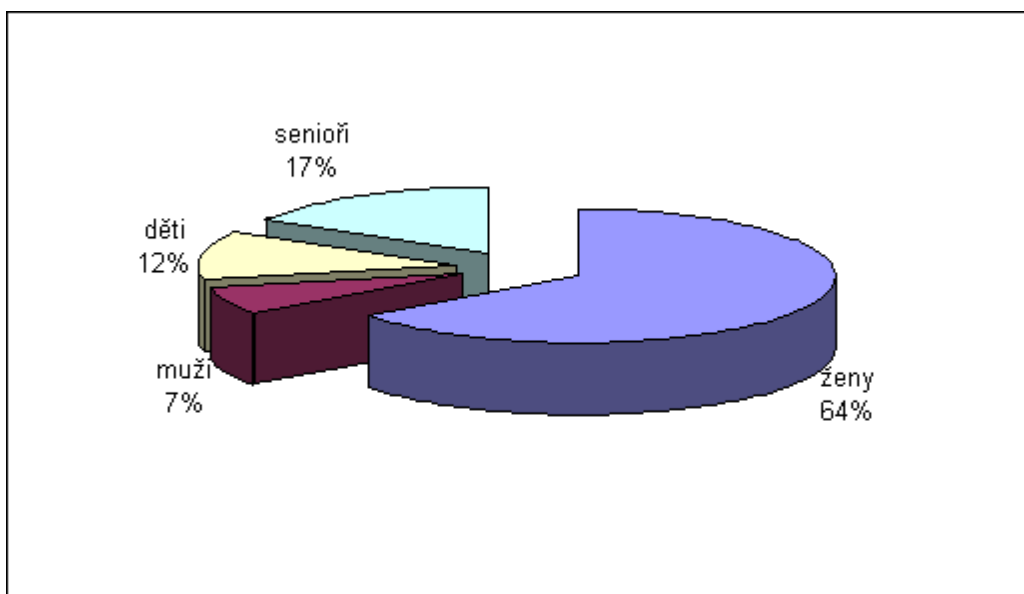
Je třeba ještě podotknout, že většina situací, které mohou souviset se vznikem domácího násilí, pramení z konfliktu, který je chybně partnery řešen, případně není řešen vůbec. Další z nabízených možností byla pozice síly a k takové možnosti se přiklonilo 7% respondentů. Osobnost agresora se snaží být naprosto dominantní a nedává v rodině prostor ostatním členům, aby vyjádřili svůj názor apod. Tento stav může být způsoben třeba skutečností, že agresor je úspěšnou osobou, jež vydělává mnohonásobně více než je tomu u oběti. To mu pak dle jeho myšlení dává právo na rozhodování o všech důležitých věcech, týkajících se rodiny a ostatní členy staví do podřízeného postavení.

V případě, že se některý z členů rodiny ohradí, je pomocí různých prostředků násilí donucen stáhnout se zpět a přijmout rozhodnutí agresora. Zbylá část dotázaných se přiklonila k názoru, že důvodem ke vzniku domácího násilí mohou být i osobnostní předpoklady jedince. Příkladem může být zjištění, že osoba má nějakou skrytou mozkovou vadu nebo problémy etopedického rázu a tyto mohou být důvodem agresivního chování vůči oběti. Nebo se může jednat o osobu, jež si sama v mládí prošla zkušeností s domácím násilím a nyní tyto praktiky aplikuje na svých vlastních dětech nebo partnerech. O podobném jednání se zmiňuje i profesor Dunovský ve své knize, která je věnována týraným, zneužívaným a zanedbávaným dětem.

Otázka č. 6

Která skupina je dle Vašeho názoru pod největším tlakem postižení domácím násilím?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
ženy	39	64%
muži	4	7%
děti	7	12%
senioři	10	17%

Skupinou, která je pod největším tlakem vzniku domácího násilí jsou dle výsledků mého empirického výzkumu zcela jednoznačně ženy. Tato skutečnost je zřejmě způsobena tím, že jsou ještě neustále stavěny do podřízeného postavení vůči mužům. Toto podřízení pramení v historických souvislostech, kdy žena byla brána jako osoba, která se stará o rodinu a její vnitřní soudržnost a dominantní postavení si zachovává muž. Navíc žena se stará většinou daleko více o děti a má proto svým způsobem svázaná křídla, co se týče nějakého širšího působení v rámci společnosti.

Muž je stavěn do role lovce a osoby, která se snaží rodině zajistit dobré přežití, obživu apod. a na oplátku očekává, že i o něj bude dobře postaráno. Pokud pak tuto funkci žena dostatečně kvalitně neprovádí, může to být příčinou vzniku problému, který vyvrcholí domácím násilím. Tento fakt je však pouze určitým egoismem ze strany mužů. Nicméně

celých 39 respondentů uvedlo, že ženy jsou nejčastější skupinou, proti které je domácí násilí namířeno. Druhou skupinou, která je často vystavena domácímu násilí jsou právě senioři, kteří se již pro dospělé stali přítěží a pro některé jsou dobří pouze k tomu, že jim mohou odebírat finanční prostředky, jež jim poskytuje stát. Také v případě určité nemohoucnosti ze strany seniorů se můžou jejich děti domoci jistých finančních prostředků, které pak použijí pro svoji vlastní potřebu.

Nejhorší na tom je to, že senioři mnohdy nechápou jak je možné, že jsou to právě jejich vlastní děti, kteří se tohoto násilí dopouštějí. Vždyť jim kromě života dali i možnost vzdělání, pracovního uplatnění, získání lepšího bydlení atd. Sami senioři se pak stydí, že se k nim jejich vlastní děti takto chovají. O to víc je pro ně tato skutečnost traumatizující. To je i jeden z důvodů, proč senioři nechtějí o této problematice hovořit, bagatelizují ji a schovávají za zajištění prospěchu pro své potomky, neboť oni už přeci toho tolik nepotřebují. Některé případy jsou opravdu velmi smutné a v očích samotných seniorů je vidět zklamání nad jednáním potomků.

Většina z dotázaných se přiklonila také k tomu, že velkou skupinou osob, na které je zaměřeno domácí násilí jsou děti. I o těchto skutečnostech jsem hovořila v rámci psaní práce věnované domácímu násilí. Avšak ti, kromě fyzického násilí trpí především tím, že jsou často přítomni takovému jednání, třeba mezi vlastními rodiči. Dítě má představu, že se lidé berou z lásky, že ta mezi nimi stále trvá a pokračuje v různých formách. Alespoň tak mu to většinou tvrdíme. Ovšem skutečnost je někdy na míle vzdálená realitě a pro dítě je takové jednání zcela nepochopitelné.

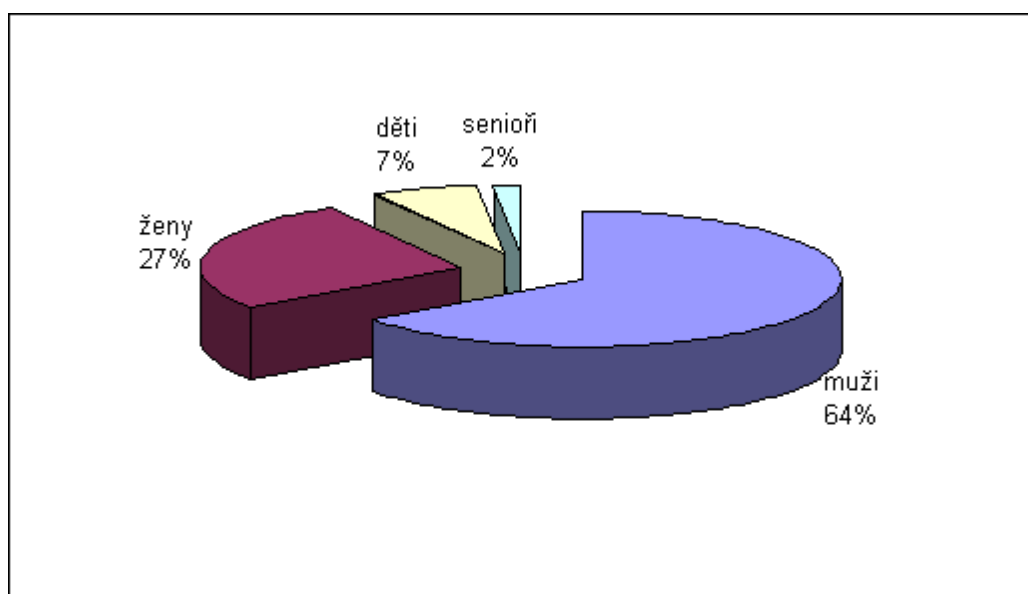
Taktéž mnohdy jsou děti rodiči zneužívány a popichováni vůči druhému partnerovi například v rámci probíhajícího rozvodového řízení. I tato skutečnost je pro dítě duševně velice náročná a mnohdy se s ní samo dítě nedovede vyrovnat. Nejmenší skupinou, na kterou dopadá stín vzniku domácího násilí, jsou muži, ale takové případy nejsou výjimkou. Lze však konstatovat, že jich je podstatně méně, především z důvodů, které jsem uvedla úvodem této stati. "Muž je pánem všeho tvorstva", tak se dle tohoto klišé chová. Pokud ne, je posměchem svému okolí, k takovému jednání se nepřizná, neboť by ztratil poslední kapku společenského kreditu, který společnost mužům připisuje. Zvláště mezi muži by taková osoba měla značné

problémy s možností vyjádření vlastního názoru, protože sami muži by takto postiženého jedince nerespektovali. To je jeden z hlavních důvodů, proč je tato skupina nejméně zastoupena (celkem 4 osoby vyjádřili přesvědčení, že muži jsou ohroženou skupinou). Je pro ně lepší mlčet, než se k něčemu takovému přiznat!

Otázka č. 7

Kdo se nejčastěji dopouští domácího násilí?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
muži	39	64%
ženy	16	27%
děti	4	7%
senioři	1	2%

S předchozí otázkou souvisí i otázka další a to jsou osoby, které se dle mínění dotázaných seniorů nejčastěji dopouští domácího násilí. Jak je z grafu patrné, nejvíce se domácího násilí dopouštějí muži. Tuto variantu odpovědi zvolilo 39 dotázaných. Ale i dopouštění se násilí ze strany žen je poměrně dost zastoupeno a to celkem v 16 případech. Je tedy zřejmé, že domácí násilí není pouze doménou mužů, ale i ženy se takového jednání mohou dopouštět. To je pak často namířeno proti vlastním dětem, kdy žena může dítě sexuálně zneužívat, nebo jej i jinak trestat. Avšak je třeba podotknout i fakt, že zatímco v případě mužů se jedná o fyzickou i psychickou formu domácího násilí, ženy většinou volí formu fyzickou.

To, že někteří senioři zvolili jako původce domácího násilí děti, vyplývá ze zjištění, že se jedná o osoby, které byly ze strany svých dětí často napadány, a sami se stali oběťmi takového jednání. Jak jsem v předcházejících statích uvedla, jde většinou o odnímání

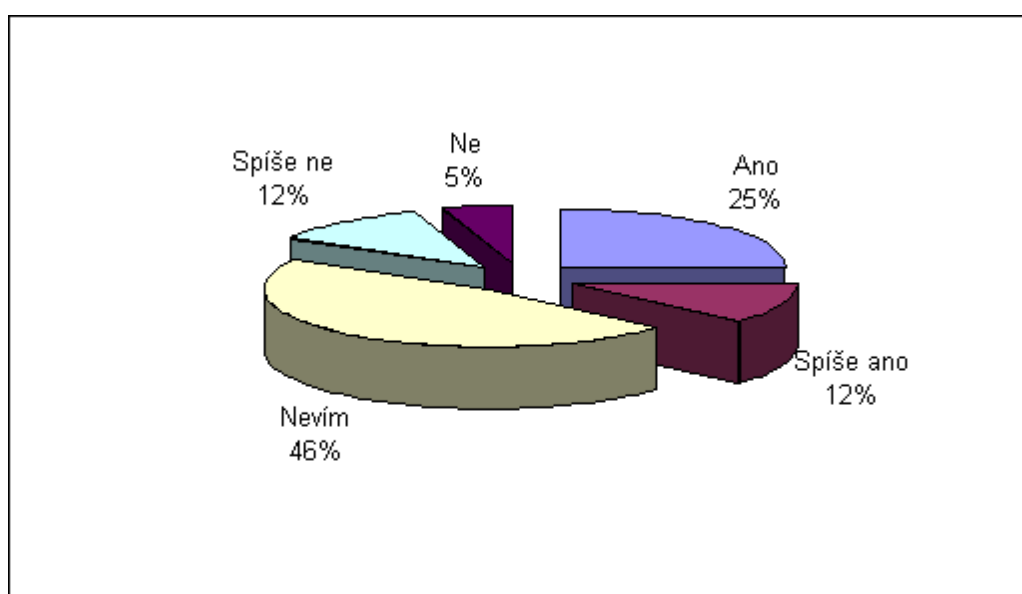
finančních prostředků, neposkytování řádné péče apod. Často senioři trpí i tím, že se jich vlastní potomci "zbavují" tím, že se je snaží umístit do některého zařízení, které je seniorům určeno. Toto jednání ospravedlňují tím, že rodič bude v tomto zařízení mít lepší zaopatření, neboť sami děti z důvodů pracovní vytíženosti nemohou poskytnout těmto osobám dostatečný komfort. Někdy argumentují i tím, že rozrůstající se rodina potřebuje větší kapacitu bydlení a proto je třeba zabrat i pokoj, kde babička či dědeček bydlí.

Sami senioři někdy také podlehnou tlaku dětí a přepíší na ně dům či byt ještě v průběhu jejich života a děti pak následně nutí své rodiče k opuštění nemovitosti a hledají mu ubytování v domech s pečovatelskou službou, domovech důchodců apod. Asi nejméně se dopouští domácího násilí senioři, kdy k této variantě se přiklonil pouze jeden respondent. Ale z příkladu, který jsem ve své práci uvedla, i mezi seniory se najdou jedinci, kteří násilí na svých blízkých praktikují, přestože jejich věk je již značně pokročilý. Avšak dle názoru samotných seniorů se jedná pouze o mizivé procento.

Otázka č. 8

Je domácí násilí ve společnosti adekvátně trestáno?

odpovědi respondentů	počet odpovědí	procentuální vyjádření
Ano	15	25%
Spíše ano	7	12%
Nevím	28	46%
Spíše ne	7	12%
Ne	3	5%

Otázkou adekvátního trestání domácího násilí a s ním související trestné činnosti se zabývala moje následující otázka. Již několikrát v rámci svého empirického výzkumu jsem zmínila skutečnost, že se senioři nechtějí k problematice domácího násilí vyjadřovat a proto i odpovědi na tuto otázku jsou hodnoceny v podobném duchu. Téměř 50% dotázaných (konkrétně 46%) uvedlo, že neví, zdali je domácí násilí trestáno dostatečně. Buď je to způsobeno tím, že se o danou problematiku vůbec nezajímají, nebo nejsou schopni si představit, jestli je uložený trest přiměřený spáchanému skutku.

Média informují pouze o těch nejbrutálnějších kauzách a tak zůstává samotný názor odkázán jen na těch několik nejzávažnějších. Navíc senioři se již mnohdy o společenské dění nezajímají, mají nějakou svoji uzavřenou komunitu v rámci níž diskutují, především však

bilancují o životě se svými stejně starými vrstevníky a patologické problémy společnosti je nezajímají. Někteří dokonce uvádí názor, že jejich mínění stejně už zajímá pouze těch pár vrstevníků a tak se k věcem týkajících se domácího násilí nebo násilí obecně moc nevyjadřují. Fakt, že je domácí násilí adekvátně ze strany příslušných orgánů trestáno vyjádřilo 15 respondentů. Ovšem i ti jsou pod vlivem sdělovacích prostředků, které se kauzami domácího násilí zabírají. Navíc většina z dotázaných seniorů uváděla kauzu týraných chlapců z obce Kuřim jako příklad sledování takových případů.

Někteří (sedm dotázaných) seniori dále uvedli, že jsou případy, kdy je domácí násilí trestáno adekvátně, ale že jsou zcela jistě i případy kdy tomu tak není. Ovšem celkově by hodnotili toto trestání jako přiměřené. Proti těmto lidem se staví další skupina sedmi respondentů, kteří se domnívají, že je situace spíše opačná. Že v kauzách, jež jsou medializovány padají daleko vyšší tresty, než v ostatních případech, kterým není věnována taková pozornost. Proto se přiklánějí k tomu, že jednání mající znaky domácího násilí je spíše podceňováno a ne zcela vhodně trestáno. Zbylá část z řad dotázaných seniorů následně uvedla, že situace kolem domácího násilí není ze strany společnosti vhodně trestána a agresorům by za jejich "odporné" jednání měly hrozit daleko větší tresty. Vždyť je to přeci násilí proti blízkým osobám, proti vlastním dětem, rodičům, vzájemně mezi sebou. Lidé se milovali, brali se z lásky a nyní jsou k sobě zlí a nenávidí se. Tresty by tedy měly být mnohem tvrdší.

5.3 Dílčí závěr

Moje výzkumná práce byla zaměřena na problematiku domácího násilí, které je pácháno na seniorech. Těmto osobám jsem předestřela tedy dotazník, kde se mně měli vyjádřit k dané problematice a na základě zjištěných informací jsem chtěla potvrdit, případně vyvrátit hypotézy, jež jsem si k výzkumu stanovila. První hypotéza se týkala toho, zdali existuje nějaké účinné řešení, které by se zabývalo samotným domácím násilím.

Ze zjištěných odpovědí je zřejmé, že samotní senioři se o domácím násilí moc bavít nechtěli, spíše tvrdili, že se jich takové jednání netýká a že se s ním v životě nesetkali. Ovšem ti, kteří se k problematice domácího násilí nebáli vyjádřit, uváděli, že pro řešení jakéhokoliv problému je důležitá především prevence. Ta je ale v případě domácího násilí nedostatečná, neboť z odpovědí uvedených v otázce číslo 2 vyplývá, že v případě zjištění domácího násilí by se valná většina dotázaných obrátila na orgány policie místo toho, aby vyhledala nějakou specializovanou organizaci nebo linku, která se specializuje na danou činnost. Z toho vyplývá, že informovanost o domácím násilí ještě zdaleka není na takové úrovni a ani organizace zabývající se tímto problémem ještě nejsou trvale zakotveny v myslích občanů.

Senioři mi připadali příliš odevzdaní s tím, že jejich názor už stejně nikoho nezajímá, neboť doba, která přináší stále větší nároky na život, přeje spíše lidem v produktivním věku a ty ostatní odsunuje trochu do pozadí. Najde se občas sice nějaký jedinec nebo skupina, která tvrdí, že přichází do této oblasti s nějakou koncepcí, avšak nakonec je její snaha rozmělněna a k požadovaným změnám v této oblasti stejně nedojde. To byl další z důvodů, proč se senioři domnívají, že jejich názor na domácí násilí stejně nikoho nezajímá.

Navíc fakt, že se jej dopouštějí vůči seniorům často vlastní děti, staví je samotné do ošemetné pozice, protože si vlastně ani nechtějí připustit, že by se právě jim mohlo něco takového dít. Spíše tuto činnost schovávají za prohlášení, že jejich děti potřebují pomoci a že oni sami už toho k životu přece tolik nepotřebují. Navíc děti přece projevují o ně zájem, když se alespoň jednou za měsíc zastaví pozeptat se, jak se mají. To, že je to často v den vyplácení důchodů už nějak pomíjí. Ale musí přeci nějakou tou korunkou vypomoci, když je dneska taková nejistota o pracovní místo, o umístění dítěte do školky, školy apod.

Pokud nějaké řešení tohoto společenského jevu existuje, je tedy nadmíru jasné, že se ještě neuvedlo v praxi, proto lze závěrem uvést, že zatím nějaké účinné řešení problému domácího násilí existuje pouze v myslích osob, které se danou tématikou zabývají. Zatím tedy účinné řešení neexistuje.

Druhá pracovní hypotéza se dotýkala faktu, jestli je v řešení domácího násilí úspěšnější prevence nebo represe, případně kombinace obou zmíněných postupů. Podle mého vyjádření a stejně tak i ze závěrů mého výzkumu vyplývá, že pro řešení problematiky domácího násilí je vhodné použití obou zmíněných postupů. Tedy jak prevence, vycházející právě z různých organizací (letáky, přednášky), tak i včasná a vhodná represe by měly přispět ke snižování vzniku problémů s domácím násilím.

Co se týče samotného názoru seniorů na kombinaci těchto dvou postupů, tak i zde lze říci, že většinou sami senioři neví, který ze zmíněných postupů by byl vhodnější. Avšak v rámci výzkumu se objevilo množství názorů, které uvádí, že například trestání činů spojených s domácím násilím by mělo být tvrdší, to znamená, že domácí násilí a trestná činnost s ním spojená není dostatečně trestána. Znamená to tedy, že případně vyšší represivní sankce by mohla mnohdy odradit další pachatele v uplatňování domácího násilí na svých blízkých. Proto je z pohledu seniorů možné alespoň částečně konstatovat, že zvýšená represe by mohla být jedním z možných kroků eliminace domácího násilí.

Závěr

Tématem mé bakalářské práce bylo domácí násilí, jež je pácháno na seniorech. Ať už se jedná o jakýkoliv druh domácího násilí, jde vždycky o nějaký druh činnosti, jež narušuje mezilidské vztahy, především ty, mezi příbuznými. Problém domácího násilí totiž spočívá v tom, že jde o násilí, kterého se dopouštějí osoby, od nichž by to nikdo nečekal. Jedná-li se o násilí ze strany rodičů vůči dětem, jde vlastně o násilí pocházející od osob, které by měly děti chránit, poskytnout jim výchovu a připravit je na život ve společnosti, neboť tento skrývá mnohé nástrahy. Ale může se jednat i o jev zcela opačný, kdy děti se dopouštějí násilného jednání vůči svým rodičům, nejčastěji pokud jsou již v důchodovém věku.

Při psaní práce jsem se setkala i se seniory, kteří byli pod tlakem domácího násilí, avšak mluvit o něm nechtěli. Domnívám se, že se styděli za skutečnost, že právě jim se přihodilo něco takového, že jejich vlastní děti se k nim chovají velice macešsky a znají je pouze tehdy, můžou-li z nich vytáhnout nějaké finanční prostředky nebo pokud z nich mají nějaký jiný profit. V souvislosti s domácím násilím můžeme také hovořit o násilí mezi partnery, kteří, ač se brali z lásky, slibovali si věrnost na celý život, že při sobě budou stát v dobrém i ve zlém, nedovedou společně komunikovat a partnerstvím se vlastně trestají. Nejsou neznámy ani případy, že týranou osobou nebyla žena, ale muž. Upozornit pak na takové jednání ze strany partnera bývá velmi složité a mnohdy to trvá řadu let, než něco takového vyjde najevo.

Svoji práci jsem rozdělila do několika kapitol, kdy v rámci první kapitoly jsem zaměřila pozornost na domácí násilí jako na jev, který je třeba si úvodem přiblížit a zjistit, že domácí násilí není jenom fyzické napadání druhé osoby, ale že má různé druhy právě od fyzického násilí přes ekonomické, emocionální, sexuální až po psychické. Nicméně je třeba říci, že každé násilí působí na psychiku jedince, proto nemůžeme brát domácí násilí pouze jako jev, jež působí na jednu (například fyzickou) stránku jedince, ale působí na celou integritu osobnosti oběti.

V úvodní kapitole jsem také popsala základní formy domácího násilí od různého zastrasování, přes citové vydírání až po vyčerpávání oběti. Logickým vyústěním této teoretické části pak byl příběh, kterým jsem se snažila obohatit každou z kapitol. Šlo většinou o příběhy, které mi poslali sami oběti domácího násilí s podmínkou, že je mohu v rámci své práce použít, avšak pouze anonymně. Byť se nikdy nedozvíme, kdo přesně byla ta

a ta osoba, příběhy jsou mnohdy velmi tragické a popisují různé způsoby domácího násilí tak, jak je agresor vůči nim uplatňoval. První kapitolu pak uzavírá drobná úvaha na téma zůstat nebo odejít, aneb proč oběť často nevyužije možnosti a od agresivního partnera neodejde nebo s ním nepřerušuje veškerou komunikaci.

Druhá kapitola je obsahově věnována domácímu násilí, kterého se dopouštějí vůči dětem často jejich vlastní rodiče. Většinou se může jednat o domácí násilí sexuální povahy, kdy dítě je pohlavně zneužíváno buď přímo některým ze svých rodičů, nebo z blízkých příbuzných. Pokud domácí násilí nemá zřejmý sexuální podtext, tak jsem jej rozdělila v rámci této kapitoly na fyzické a psychické. Záleží na faktu, zdali jsou na těle dítěte patrné nějaké stopy fyzického násilí. Je třeba si ale uvědomit, že domácí násilí je násilím skrytým a jako takové se velmi špatně odhaluje. Proto i v případě dětí je důležité postupovat při odhalování domácího násilí velmi obezřetně a netlačit na dítě, aby o celé věci okamžitě komunikovalo apod. Spíše by mělo být snahou především ze strany pedagogů navodit v dítěti pocit důvěry, bez které se řešení tohoto problému neobejde. Hovořím o školských pracovnících záměrně, protože v případě, že selže rodina, by to měli být právě oni, kdo s dítětem bude na dané téma hovořit, kdo mu bude vlastně nahrazovat důvěrníka, když rodiče se o tuto svoji funkci připravili.

Třetí kapitolu jsem věnovala domácímu násilí na ženách a i zde jsem toto násilí rozdělila na fyzické a psychické. Celou kapitolu jsem pak doplnila příběhy žen, které byly domácímu násilí ze strany partnerů vystaveny. A ačkoliv jsem neuvedla všechny podrobnosti příběhů, tak i uvedené pasáže jsou poměrně uceleným obrazem o metodách, které na nich agresivní partneři používali. V době, kdy jsem psala část věnovanou domácímu násilí na ženách, setkala jsem se s velmi zajímavou teorií o naučené bezmoci, která vlastně potvrzuje to, co je v této kapitole uvedeno a to, že pokud žena přijímá jednostranný názor od agresora o své vlastní osobě, po určitém času mu podlehne a přestane o sobě uvažovat jako o myslící bytosti, která má svůj názor, možnost volby apod.

S tématem domácího násilí souvisí i právní úprava, jež začala působit od 1. ledna 2007 a týká se vykázní agresivního partnera z domu či bytu, který sdílí společně s obětí. Na této úpravě je jasně patrné, že společnost již nechce tolerovat projevy domácího násilí a chce se této problematice více věnovat. V tom vidím značný posun oproti minulosti, kdy bylo téma domácího násilí opomíjeno jako něco, co je třeba, aby si vyřídili sami partneři, že společnosti

a jejím členům do toho nic není atd. Součástí kapitoly byl i drobný výčet organizací, které se specializují na pomoc obětem domácího násilí.

Předposlední kapitola se pak obsahově týká právě seniorů a formám domácího násilí, kterého je možno se na nich dopouštět. I zde jsem rozdělila formy domácího násilí na fyzickou a psychickou, i když by se ještě dalo toto členění upravit na domácí násilí konané v rámci rodiny a domácí násilí, jehož se dopouštějí osoby mimo rodinu (ošetřovatelé, pomáhající personál apod.). Setkala jsem se během psaní této kapitoly s mnoha seniory, ale jak jsem již několikrát v rámci své práce uvedla, moc se jim o problematice domácího násilí mluvit nechtělo. Připisuji to faktu, že se sami styděli za své vlastní děti, které se jim nevyvedly dle jejich vlastních představ. Navíc v dnešní uspěchané době není mnoho prostoru pro nějaký sentiment se seniory a společnost se snaží maximálně využívat produktivních lidských zdrojů a seniory staví na vedlejší kolej. Navíc se nesnaží čerpat z jejich bohatých zkušeností, které získali během života. A to je myslím si velmi špatně.

Závěr práce pak patřil empirickému výzkumu, kterým jsem se snažila prokázat, případně vyvrátit stanovené hypotézy. Dotazníkovou metodou jsem se snažila od seniorů získat dostatečné množství informací o problematice domácího násilí. Zajímalo mne, co si o něm sami senioři myslí, zdali znají nějaké kontaktní místa a adresy, kam se v případě potřeby obrátit, jestli se sami někdy stali obětí domácího násilí apod. Ač jsem měla o výzkumném vzorku původně jiné představy a domnívala jsem se, že získám daleko větší množství informací, byla jsem ráda i za ty, které se mi podařilo v rámci své práce získat. Chtěla bych také poděkovat všem, kteří mi poslali své příběhy, umožnili mi provést výzkumnou práci a v neposlední řadě i samotným seniorům, že mi dovolili s nimi hovořit, vyplnili mi dotazník a mnohdy byli pro mne velmi milou společností.

Domácí násilí je jedním z nejzákeřnějších činností, které se k sobě lidé žijící pod jednou střechou dopouštějí. Jedná se o skrytou formu násilí a proto je velmi složitě odhalitelná. Chtěla bych říci na úplný závěr, že si přeji, aby násilí bylo ve společnosti co nejméně, abychom se k sobě chovali pěkně a hlavně aby rodina nebyla pastí, v níž se jedinec ocitl ne vždy vlastní vinou, ale aby byla přístavem klidu bezpečí a lásky, kam se může kdykoliv každý ze členů rodiny obrátit s prosbou o pomoc, o radu, s prosbou i s žádostí. Aby se nemusel bát, že bude-li si něco přát, sklídí pouze posměšky, rány atd. Hledejme v sobě více lásky jeden k druhému, abychom ji mohli nejen přijímat, ale i plnými hrstmi rozdávat.

Resumé

V bakalářské práci se zabývám problematikou domácího násilí. Vymezuji pojmy související s domácím násilím. Celou problematiku domácího násilí se snažím vidět v celospolečenských souvislostech a problém samotný popisuji jako velmi závažný patologický jev.

Specifickou skupinou, na niž domácí násilí dopadá, jsou senioři. Tato specifická činnost je velice problematicky zjiřitelná, a pokud se neobjeví nějaká osoba, která si všimne změny chování u oběti, často se na takové jednání ani nepřijde.

Vysvětluji podstatu a zdůrazňuji význam práce neziskových organizací, současně upozorňuji na specifickou a nezastupitelnou úlohu, kterou sehrávají v oblasti pomoci obětem domácího násilí.

Uvádím výsledky empirického výzkumu, založeného na potvrzení či vyvrácení hypotézy, jež jsem si k výzkumu stanovila. Jedná se o účinné řešení domácího násilí, a zdali je v řešení domácího násilí úspěšnější prevence nebo represe.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku domácího násilí a na jeho formy, druhy a oběti, vůči nimž je domácího násilí použito. Práci jsem rozdělila do několika kapitol, podle toho, které skupiny se domácí násilí dotýká. Celou práci jsem navíc doplnila o výzkum. Jednalo se o dotazníkově pojatý výzkum a zaměřen byl především na násilí páchané na seniorech.

Klíčová slova

Násilí, domácí násilí, sexuální násilí, oběť, agresor, pomáhající organizace, bezmoc, sociální izolace, vyčerpání, citové vydírání.

Annotation

This bachelor thesis is focused on the issue of domestic violence and its forms, ways and victims toward whom it is used. I have structured my thesis into a few chapters according to the groups concerned with domestic violence. I have accompanied the thesis with a research in the form of a questionnaire which was mainly focused on the violence done to the elderly ones.

Keywords

Violence, domestic violence, sexual violence, victim, aggressor, helping organizations, helplessness, social isolation, exhausting, emotionally exaction.

Použité prameny a literatura

Knižní publikace

1. Capponi, V., Hajnová, R., Novák, T. *Sexuologický slovník*, vyd. Praha: Grada, 1994, 149 s. ISBN 80-7169-115-1.
2. Conwayová, H. L. *Domácí násilí*, vyd. Praha: Albatros, 2007, 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
3. Frank, P. *Malí velcí tyrani*, vyd. Liberec: Dialog, 1996, 142 s.
4. Matějček, Z. *Po dobrém nebo po zlém*, vyd. Praha: Portál, 1994, 109 s. ISBN 80-85282-00-3.
5. Nakonečný, M. *Základy psychologie*, vyd. Praha: Academia, 1998, 590 s. ISBN 80-200-0689-3.
6. Novák, T. *Manželství s nervákem*, vyd. Praha: Grada, 2006, 108 s. ISBN 80-247-1219-9.
7. Marova, Z. *Být babičkou a mít babičku*, vyd. Praha: SPN, 1985, 148 s. 4-31-25/1.
8. Vaničková, E., Provazník, K., Hajdmousová, Z., Spilková, J. *Sexuální násilí na dětech*, vyd. Praha: Portál, 1999, 118 s. ISBN 80-7178-286-6.
9. Weiss, P. a kolektiv *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, vyd. Praha: Grada, 2000, 212 s. ISBN 80-7169-795-8.
10. Voňková, J., Macháčková, R. *Domácí násilí, právní minimum pro lékaře*, vyd. Praha: Profem, 2003, ISBN 80-239-2106-1.
11. Voňková, J. *Vaše právo!*, vyd. Litomyšl: Profem, 2002, 70 s. ISBN 80-239-4025-2.
12. Koubová, Vítoušová *Násilí v rodině*, vyd. Praha: BKB, 1995
13. Sopková, E., Rajtáková, I., Andruchová, J. *Konať proti násilíu na dětech*, vyd. Košice: Aspekt, 1999, 17 bloků ISBN 80-967964-1-0.
14. Sopková, E., Rajtáková, I., Andruchová, J. *Konať proti násilíu na ženách*, vyd. Košice: Aspekt, 1999, 17 bloků ISBN 80-967964-2-9.

Novinové články a propagační materiály

Mladá fronta dnes, 13. října 2008

Mladá fronta dnes, 22. června

Projekt AdvoCats for Women, leták o domácím násilí

Stop násilí na seniorech, BKB

Internet

<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/530275-nasili>

<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/obecne/3-druhy-domaciho-nasili.html>

<http://www.popline.org/docs/1319/142773.html>

<http://www.novinky.cz/clanek/138634-rakusan-veznil-dceru-pres-20-let-a-pocal-s-ni-sedm-deti.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Incest>

<http://soukromepasti.nova.cz/clanek/pribehy/mila.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nau%C4%8Den%C3%A1_bezmocnost

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/mvcr/604/28964.html

<http://www.stopnasili.cz/>

<http://www.donalinka.cz/index.php>

<http://www.llp.cz/cz/>

<http://www.profem.cz/>

<http://www.acorus.cz/>

<http://www.rosa-os.cz/>

<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html#sdfootnote5sym>

<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21045400&doctype=ART&lang=cs>

<http://www.pecujici.cz/priruckyonline.shtml?x=197816>

<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanka=2006092901&PHPSESSID=c3411e89c8adbfc820d7ee7cd25edcad>